

186

CATALUNYA

REVISTA D'
INFORMACIO

EXPANSIO
CATALANA

Lleida. Plaça de la República
amb la Catedral vella al fons
avui convertida en caserna.

M A R Ç
1 9 3 2
5 0 c t s .

2
97

REFRIGERADOR ELECTRIC

Un refrigerador elèctric equival a cent servents, la constant preocupació dels quals és conservar els aliments i refredar les begudes, mitjançant un fred intens, sec i sà.

El refrigerador elèctric és econòmic i no requereix atenció. Vegeu-ho en les nostres Exposicions; pot ésser adquirit al comptat o en quotes mensuals.

Compañía
HISPANO-AMERICANA de ELECTRICIDAD
CHADE

"La Casa de los Tornillos"

ALUMINI, LLAUTÓ, ARAM, ESTANY EN XAPES, BARRES, CANONS, ETC.

Caragols de ferro i llautó per Metalls, Fils d'Acer, Mèndrils i Mandrins. Pedres d'Esmeril, Volanderes Grower, Boixes, Perns, i altres artefactes del ram.

CARAGOLS, VISOS I FEMELLES D'ACER PER A CAMIONS, OMNIBUS I AUTOS nord-americans, anglesos i europeus.

Tot el que és necessari per FORADAR, ROSCAR I AJUSTAR

JOAN RUSSINYOL
BONS AIRES
SAERMIENTO 1599 cantonada MONTEVIDEO U. T. 38 Mayo 1353 38 Mayo 6799 Coop. T. Central 1290

La Panificadora "EL MORTERO"

Fanaderies, Confiteries, Pasticeries

— de —

FABRE I MONTSERRAT

Casa central:

SAN JUAN 1269-71 — B. AIRES
U. T. 23, B. Orden 7087 — C. T. 131, Sud

Casa a Bernal: Zapiola 52 al 60
U. T. 171, Bernal — C. T. 36, Quilmes

SUCURSALS:

9 de Julio 87 — C. T. 6, Quilmes
Crámer 265

Casa a Quilmes:

Rivadavia 349, cantonada Mitre
U. T. 192, Quilmes

Sucursal a Wilde:

Av. San Martín 5561

Repartim a domicili matí i tarda

TALLERES GRAFICOS "DAMIANO"

ZEA & TEJERO

Revistes, Catàlegs, Bicromies, Tricromies, Treballs comercials en general. — Impressors de "CATALUNYA".

CORRIENTES 439 U. T. 31, 2951

LLIBRES

DIARIS I REVISTES

PUBLICACIONS CATALANES

Obres de Joan Minguet

Dies Verges \$ 2.00

Magda La Generosa \$ 2.00

DONATO ALVAREZ 2622 - Buenos Aires

Casilla Postal 2410 - U. T. 59, Paternal 3073

Representant a Rosari - CONRAD TORRA - Rioja 1889

Rafael Valls

ADVOCAT

Diagonal Sáenz Peña 628, 2º.

U. T. 37, Rivadavia 0430

"EL RUBI"

Fundat l'any 1893

TALLER DE RENTAR I PLANXAR

TACUARI 439

Buenos Aires

REDACTOR-EN-CAP
R. ESCARRA

DIRECTOR
LL. MACAYA

SECRETARI
J. GRAU ELIES

PUBLICACIÓ MENSUAL CATALANA DE BUENOS AIRES - ALSINA 429 - MARÇ 1932

REFLEXOS

PER JORDI D'ARGENT

CRISI MUNICIPAL. — S'ha produït impensadament una crisi greu a l'Ajuntament de Barcelona. N'ha estat el motiu la discussió dels pressupostos presentats pels regidors del partit que governa la ciutat: l'Esquerra Republicana de Catalunya. El projecte econòmic ha estat refusat per un sol vot de majoria, mitjançant una eventual coalició dels regidors del Partit Radical i els de la Lliga Regionalista. Cal recordar que a l'actual Consistori l'Esquerra Catalana compta amb 25 regidors, el Partit Radical amb 13 i la Lliga amb 11, a més d'un regidor independent, catòlic, que sempre vota amb la Lliga. En veure rebutjats els seus pressupostos, l'Esquerra Catalana va estimar que el govern havia de passar a mans dels sectors de l'oposició i decidí que els seus afiliats fessin renúncia dels càrrecs de comandament, o sia l'Alcaldia, les tinències i les presidències de les comissions. Per la seva part els radicals i regionalistes, omb un sentit potser més clar de la realitat, cregueren que el govern exercit per ells fóra encara més precari que el dels esquerrans, i opinaren que aquests devien continuar en els seus càrrecs, i que el que pertoca és re-

formar els pressupostos en aquells punts que han motivat el refús de les minories i fer un projecte que representi harmònicament el pensament de tot el Consistori. Sembla que el president Macià apoià aquest punt d'albir de radicals i regionalistes. Va publicar una crida a la concòrdia i a la tolerància, tot fent veure que, en aquests moments històrics, una discrepància fonamental dels partit catalans podria posar en perill l'aprovació de l'Es-

tatut de Catalunya que és a punt d'ésser discutit a les Corts Constituents. Aquesta actitud del president de la Generalitat ha tingut èxit, i el doctor Aiguadé i els altres han retirat finalment les dimissions respectives.

GOETHE I MARAGALL. — El centenari de la mort de Goëthe—esdevinguda a Weimar el 22 de març de 1832—ha estat celebrat mundialment. A aquest homenatge imponent no hi podia mancar la veu de la nostra terra, a on el culte de Goëthe és inseparable del nom de Maragall, vertader *leader* de la literatura goethiana a Catalunya. Es pot dir que l'afició a Goëthe i a traduir-lo existia en Maragall d'ençà que es revelà en ell el talent poètic. Al Júpiter de Weimar va dedicar una part important de la seva producció, deixant-nos les traduccions admirables de *La Margarideta* i altres fragments del *Faust*, de les *Elegies romanes* i altres poesies, dels *pensaments*, de les reconstruccions hellèniques *Ifigènia a Tàurida* i *Eridon i Amina*; expresant-nos la seva devoció pel Mestre a diferents pròlegs, articles i conferències; i legant-nos aquest monument incomparable, únic, de la dramaturgia catalana, aquesta pregona, sòbria i sublim evocació d'Homer: *Nausicaa*, de la qual —segons les mateixes paraules de Maragall—“en deu la idea al poeta més gran de l'Alemanya”... De la sèrie d'*Obres Completes de Joan Maragall*, ara en curs de publicació, dos volums són ocupats totalment per les seves traduccions de Goëthe, i tres exegetes maragallians: Josep M.ª de Sagarra, Josep Lleonart i *Gaziel*, ens hi han parlat, fins ara, de la influència del geni de Weimar en el seu deixeble català. Els seus noms van associats per sempre més a la Renaixença literària de Catalunya. Evaquem-los ambdós—en aquests dies gloriosament ancestrals del centenari—reproduint el judici aciençat i bellament resumit d'En Sagarra: “Per alguna cosa Maragall, malgrat la seva poètica tan antigoethiana, en uns dies sense gramàtica, sense acadèmia, sense disciplina, sense res, va escriure els versos més goethians, més diamantins de tota la nostra lírica. Recordem si us plau: *Una a una, com a la dansa — entren lliscant arques en el mar*”... Visió errània, copsada des dels olímpies de Goëthe.

SUMARI

Reflexos, per Jordi d'Argent. — Detalls mínims, per Pere Paris. — La Ballarina de Vlna, per M. Bandranas Palà. (Dibuix de Ll. Macaya fill). — Llibres, llibres, per J. Torrendell. (Dibuix de Ll. Macaya). — Opinió d'altri, per Enric Diaz Canedo. — Jaume Colell. (Dibuix de Sanfeliu). — La Setmana Santa. — Ramon Cases. — Sant Medí. — Rodant pel món, per Urbici Soler. — El Monestir de Sant Pere de Camprodon, per Rossend Vilalta. — La Barceloneta, aldea de pescadors en una gran ciutat, per German Gómez de la Mata. — Es-glésies de Barcelona. (Dibuixos del nostre Lluís Macaya). — Cròniques catalanes. — Pasqua i les seves tradicions. — La nostra literatura clàssica, per Lluís Nicolau d'Oliver. — El carnaval antic a Barcelona. — Glossari de l'Es-

B.P. de Soria

61116496
D-2 23097

D-2
23097

DE TALLS MINIMS

LA darrera vegada que l'home va fer un acte de veritable home, va succeir que, en ésser en el moment àlgid de la qüestió, va venir-li un defalliment, un d'aquests impromptus traidors que tomben el castell més ben plantat. Això va fer-li perdre tot seguit allò que ell creia que havia conquerit a còpia de la gran dosi de bonhomia que havia sabut fer-se seva.

Després de perdut el control que fins aleshores s'havia cregut que posseïa, el que en venir ja no té sinó una explicació: comèdia pura.

□ □ □

Aquell home que tenia tres fills i tots tres eren tocats pel malastre de les imperfeccions físiques, estava convençut que temps a venir, la seva descendència fóra la més perfecta del món. Tan cregut estava en això que no podia sentir que hi hagués ningú que s'aventurés a dubtar de la seva convicció.

Un dia que s'havia arribat a convèncer del que deien els qui no volien tenir per cert el que ell deia, va creure's deixat de deixadesa divina; perquè, segons la seva manera de veure les coses, sols una damnació semblant era capaç de la dissort que planava damunt seu.

□ □ □

En certa ocasió va haver-hi un home qui, de tan somniar amb coses impossibles d'abastar, havia perdut tant de cabell del cap que va entrar a la categoria dels calbs de solemnitat. La qual cosa, per bé que no li plaïa, havia de tenir-la com a realitzada.

Fins que li va passar pel cap que ell, amb aquella mena de protuberància deserta, feia un paper una mica ridícol.

□ □ □

Les vegades que s'havia proposat de fer alguna cosa de profit, que a dir veritat, no havien estat gaires, sempre va ocórrer-se-li que ho havia pogut fer millor. Ell, que era un home que podríem enquirir-lo en els rengles dels qui tot ho veuen segons com tenen plaçada llur peculiar manera de trobar significats a allò que els és plaent, no s'empatxava en fer aquesta constatació, que no li reportava cap honra.

Però ell, d'aquest procedir, n'estava més que satisfet, perquè deia, a tot aquell qui volia escoltar-lo, que això és propi dels éssers que ja s'han allunyat una mica més enllà del que pot torbar la consciència dels homes de la seva condició.

□ □ □

Els anys que havia passat amb l'esperança d'arribar a allò que els éssers prosaics en diuen una posició benestant, ja podien comptar-se per dotzenes. S'havia especialitzat tant en aquesta il·lusió que, en ésser que tenia els cabells blancs, encara li durava, més forta que mai, la dèria cabdal de la seva vida.

Com que els anys no pasen debades, i ell, després de tot, era tan mortal que gairebé no ho creia que fos així, un dia van portar-lo allà on podia esperar, sense inquietar-se, la realització plena del seu pla.

□ □ □

Quan a aquell xicot va dir-li el metge que calia no negligir la malaltia que tenia ficada dintre el seu cos, ell va pensar-se que l'home de ciència li jugava una facècia. No creia que ell, tan sà fins aleshores, que era l'enveja dels seus amics, per ventura se les hagués d'heure amb tan greu treballa. De totes passades, no podia creure-ho.

Va transcórrer una tongada de temps, potser més llarga del que ell esperava, i no havia entrat en el període de guariment, encara. El metge, cada vegada que anava a consulta, li feia avinent que era qüestió de confiança amb els seus mètodes, que mai no li havien fallat...

□ □ □

Aquell senyor, que de jove no ho havia estat pas, per mitjà del treball i d'altres mitjans, s'havia transformat en una personalitat de pes, dintre la política del poble: perquè era un contribuent dels més feixucs en amollar impostos, el van fer regidor.

□ □ □

La seva vida pública va començar tan bon punt va tenir aprovat el batxillerat. Com que era més murri que la fam i tenia certes condicions per a fer lliscar la ploma damunt el paper, va fer-se periodista. Va arribar a ésser el director de la gasetta del seu poble.

Va dir penjaments de tothom. Li van armar un plet, quan ja era home fet, pel que havia escampat i que feia referència a la primera autoritat del poble.

Una vegada davant del jutge, amb tota la cínica voluptat del món, va dir que, a fi de comptes, tot allò que havia escrit no tenia importància, perquè sols era un peccat de joventut.

□ □ □

Era una dona que ja havia depassat, de bon tros, la cinquantena d'anys. Vol dir, doncs, que l'època de les il·lusions color de viola, eren ben enrrera. Malgrat d'això era un goig el veure-la quan anava a passeig: de tan elegant com era, era la riota de tot el veïnat.

□ □ □

Un individu, que no se sabia si era formal o bé un perfecte cínic, tenia el costum de contrariar a dextra i sinistra tot allò que sentia a dir. Era tanta la falòrnia de què era posseït que, sense cap discerniment, que avalés les seves apreciacions, era capaç de no reconèixer la més palesa de les veritats.

Va ésser tan el que va abusar d'aquella petita falla que Déu li havia dat, que,

al capdavant, no va haver-hi ningú amb prou força de voluntat per aguantar-la-hi.

□ □ □

La veritat, diuen els qui saben el que és, té certa semblança amb la més pura de les coses. Per això succeix que, a desgrat del que representa, són comptats els homes qui fan per manera de caure en braços d'aquesta deessa.

□ □ □

La ira que li havia produït el procedir del seu amic va ésser frenètica. Afigureu-vos que va tenir la gosadia de proposar-li un negoci de guanys segurs, però amb la condició que ell havia d'ésser el soci capitalista.

□ □ □

Tots els dies de l'any, aquell home que creia que ja havia agafat el cel amb les dents, esperava l'ocasió propícia de donar l'escomesa final. Estava tan segur d'assolir èxit que, si per cas volia donar-se-li un consell desinteressat, de seguida arrufava el nas, com volent dir que ell no era dels qui necessiten mitjancers.

En ésser als volts de Nadal va tenir la pensada agosadora d'anar a una quebra.

□ □ □

Si li haguessin proposat una bona inversió de cabals, aquell rendista, que tenia tants diners que no sabia què cosa fer-ne, potser s'hauria decidit a deixar-los. Ell, a dir veritat, no era home que volgués tenir els cabals fora guany.

El que passava era que, tots els qui tustaven a la seva porta, ho feien amb l'intenció d'oferir-li un interès de misèria, que no li pagava ni el temps que hauria esmerçat en signar els xecs...

□ □ □

Era un home d'aquells que un hom pot catalogar-los com a rellotges de repetició. El trobessin a qualsevol hora del dia o de la nit, i sempre us sortia amb la mateixa: que ell ja era tota una institució a les oficines on era dependent. D'això n'estava tan cofoi que mai no va passar-li pel cap que podien deixar-lo cessant.

□ □ □

Si per cas vols anar fent la viu-viu, va dir-li un amic a un altre amic, has de tractar sempre de no fer cap estirabot que et posi en evidència davant la gent. Si procures de no tenir entrebanes que et faci veure el blanc per negre, també et serà de molt profit. Tracta de no fer allò que tu comprens que fan els altres, amb la intenció una mica tèrbola d'anar al dret. Si no tens en compte això que et dic, fes-te càrrec que havem perdut miserablement el temps, tu d'escoltar-me i jo de creure que tenies algunes idees pròpies.

Pere PARIS.

LA BALLARINA DE VILNA

TANMATEIX, el cas passional de Mikla Damirowsky no és pas dels més vulgars. Despertà a l'amor, vivint-ne l'idíl·lic poema; poc després vorejava el drama, per caure definitivament en la tragèdia.

Estimà a Flowna com mai no havia estimat a cap altra dona. Val a dir, però, que Flowna s'ho mereixia. Ella un dia fugí de Vilna i caigué a Varsòvia. Mikla la trobà a un *music-hall*. Era ballarina i el número més emocionant; l'anomenaven "La baldufa meravellosa". Ho semblava realment una baldufa quan giravoltava. En el fons del *music-hall*, en un petit escenari, Flowna, en fer la prova sensacional, guanyava els aplaudiments més sorollosos a què podien aspirar les artistes. Mantenien l'espectació fins al darrer giravolt, que es colltorçava i, ajocant-se, queia com desmaiada, amb els braços aelofats lassament, en el vol naerat de la falda.

Nit darrera nit, Mikla s'hi embadalia. Quan Flowna acabava la prova i els espectadors s'aixecaven fells d'entusiasme, ella baixava de l'escenari i com una colometa, ferida per la mirada de tots, creuava la sala dirigint-se allà a un angle del local on Mikla l'esperava apassionadament.

Mikla era xicot de diners. Havia heretat dels seus pares, propietats valuosesíssimes. De físic atraient i maneres elegants; en una paraula: tot ell respirava distinció. Desitjà follament a Flowna i tant la volgué, que li encomanà la seva passió, duent-

**PER M. BANDRANAS PALA
DIBUIX DE L. LUIS MACAYA FILL**

se-la a un departament d'un petit hotel.

Com hi jugava amb els rulls de la seva cabellera rossa-pàl·lida!... Aquells rinxols, que li queien a flocs, pel seu front de blancor de neu. Els ulls eren com dues maragdes i la seva boqueta un estoig de promeses on la gràcia encengué els llavis de màgic somrís. Mikla s'oblidà del món i de sí mateix, fonent-se, en cos i ànima, en el captivant encís de la seva Flowna.

Sojornaven força sovint lluny de la ciutat, en una de les finques que Mikla posseïa i que es convertí en un Edem quan la feliç parella hi feu niu. Les postes de sol els sorprenien pel mig del boscatge o en un llac prop de l'estança, els remes caiguts i enllaçats els cossos. Jugaven com dos infants i escarnien els refilets dels ocells amb la música de llurs petons.

Mikla, d'esquena al món, no s'adonà que el món li queia al damunt, sense dar-li temps de salvar-se.

Un dia, sobtadament, arribaren uns funcionaris amb l'ordre terminant de fer volar d'aquell paratge a l'amorosa parella. Aquelles autoritats procediren amb tot rigor, i Mikla tot just aleshores es donà compte que no tenia res seu.

—I bé — digué encarant-se als funcionaris. — No hi fa res; em queda Flowna i Flowna val més que tots els béns que em treieu i els que hi pugui haver a la terra. Veritat, Flowna?

—Tu ho dius, Mikla. Per a mi, el que ho val ets tu.

I davant d'aquells homenots, Mikla i Flowna romangueren abraçats llarga estona.

Camí de Varsòvia, planejaren el seu futur.

Flowna explicà a Mikla el seu desig de conèixer Viena.

—M'agradaria per dos motius — digué. —Pel que me n'has dit, i també per quan arribi el moment de...

—De què, Flowna?
—De pensar en treballar.

—Treballar... No me'n parlis! Em dol que m'ho diguis. Jo he de treballar per tu.

—I jo — feu ella — tornaré a ballar i m'agradaria que fos a Viena.

Milka callà. Fins aquell moment no havia comprès la seva situació. Per res de la vida no hauria volgut que Flowna tornés a ballar per als altres i menys encara empesa per la necessitat.

—No, Flowna. Tú no tornaràs a posar els peus a un escenari. Em faria molt de mal. No hi pensis que s'han d'acabar els diners. Jo en guanyaré, Flowna, jo en guanyaré!

—Mikla, Mikla del cor... És que en sento desig, un desig foll de tornar a ballar. Ho comprèns?

Mikla acotà el cap resignadament.

.....

Quinze dies feien que havien arribat a Viena, intallant-se en un hotelet de tercer ordre. Alemanya els seduï força. Tant els agradà, que s'haurien oblidat del temps si el capital no els hagués minvat d'una manera sensible, obligant-los a fugir a corre-cuita.

Mikla anava decaient de dia en dia. Més d'un cop, Flowna, en trobar-lo capficat, el pessigolleva fins a ferlo somriure.

—Saps? Estic d'allò més contenta— deia Flowna.

—Per què?

—Perquè... s'acosta el moment de...

—Sempre aquests suspensius! De què?

—De tornar a ballar. Oi que no t'enutjaràs? Mira, avui ja he fet passos i sembla, sembla que per la setmana entrant... Ho voldràs?... Sí, sí; tu ho voldràs.

I agafant-li el cap li omplí de petons.

.....

La sala del Varietés era plena de gom a gom. Mentre "La baldufa meravellosa" giravoltava, Mikla, engelosit, sofria de l'embadaliment del públic. Quan en acabar la prova, els espectadors, a peu dret, li feien una ovació esclatant, Mikla no es va moure del seti. Aquells aplaudiments li feien l'efecte d'una pluja de bufetades.

En el moment que Flowna entrava a la sala, llesta ja del seu compromís, un dels espectadors l'aturà. S'estrenyeren les mans i somrigueren. Ell féu acció de convidar-la. Ella agrai sense acceptar-li i continuaren conversant i rient. Mikla no aguantà més i, aixecant-se, s'atancà a la parella. En adonar-se'n, Flowna el rebé dient-li:

—Fedor Krawlin, de Vilna, amic de l'infantesa. — I dirigint-se a l'amic:—Mikla Damirowsky, el meu amant.

Es saludaren fredament. Mikla agafà a Flowna pel braç i sense més ni més la traçgué de la presència de Fedor. En allunyar-se, ella es girà a Fedor pagant-li amb un somris la brusquetat de Mikla.

Ja a l'hotel, i no podent aguantar més, Flowna li parlà:

—Fedor, com t'he dit, és un amic de l'infantesa.

—Fedor ha estat un altre amant teu.

—No és cert. No tens cap fonament per dir-ho.

—Jo no he estat a Vilna.

—Però tu, si m'estimes, no has de creure que t'hagi enganyat mai, i si dubtes, per la meva part...

—Què? — feu Mikla iradament.

—Si dubtes, deixa'm d'estimar i no em facis sofrir.

—Tu sofrir? El que en sofreix soc jo, la víctima.

—Doncs no ho vulguis ésser la víctima. i deixa'm.

—Gossa! — li digué Mikla enfollit. I amb un moviment impulsiu, l'agafà del coll

i en estrènyer-li, s'horroritza de la seva acció. Afluixà les mans i fugí, fugí per ja mai més no aturar-se.

.....

Uns anys després, el trobem en els molls de càrrega d'Hamburg allistant-se a la tripulació d'un vaixell que salpava cap els mars de la Xina. Estava desconegut. S'havia deixat créixer el pèl i tenia tot l'aspecte d'un miserable. La beguda l'havia imbecilitzat. Fugí, fugí sempre i per tot arreu on passà cercà a Flowna: en els passeigs, en els bars, en els *music-halls* i en els anuncis de les sales d'espectacles. El record d'aquella nit el perseguia, el fuetjava d'una manera obsessionant. Tenia l'esperança, encara, que un dia l'hauria de trobar, i per xo se n'anava a altres terres i rodaria el món si calgués fins a tornar a veure Flowna.

El vaixell on s'allistà es dirigia a Xangai. Tot el viatge se'l passà isolat de la resta de la tripulació. Quan tenia la seguretad de no ésser vist, es treia un retrat— el retrat de Flowna — i el besava follament, mullant-lo de llàgrimes.

Arribaren a Xangai i després de la descàrrega del navili, la tripulació baixà a terra. Mikla fou el darrer a sortir-ne. Caminà, caminà com un somnàmbul. No sabia allunyar-se del port. Voltes i més voltes, per a convergir sempre al mateix punt de sortida. S'assegué en un dels bancs del passeig marítim, fins ben entrada de fosc, i aixecant-se resoltament, entrà al primer bar que trobà. Begué, begué fins a més no poder, i en eridar al mosso per pagar la consumació, li demanà l'adreça del *music-hall* més proper. El mosso l'acompanyà fins a la porta, indicant-n'hi un, que es trobava a pocs passos.

Entrà. Una munió de gent omplia el local. Cercà lloc i s'assegué. A l'escenari, en un cartell lluminós, es llegia: *Grandios èxit de la ballarina Flowna, en la seva exhibició "La baldufa meravellosa"*.

Mikla, en llegir-ho, li feu un salt el cor. —Flowna! Flowna! — cridà sense poder contenir-se.

S'aixecava i es tornava a asseure, fins que un tipus que es trobava al seu costat s'enfurismà i agafant-lo d'un braç el sacsejà dient-li:

—Si no sabeu estar embriac, no begueu.

Es quedà quiet, fins que els primers compassos de l'orquestra l'esperonaren. El públic esperava impacient la sortida de Flowna, i quan poc després aparegué, els aplaudiments eixordaren. Mikla s'aixecà, els ulls fets a ella. Començà la dansa i quan en ple remolí els contorns del seu cos es desdibuixaren, Mikla llançà un crit formidable, que repercutí per tota la sala.

—Flowna! Flowna! — repetí.

Deixant el lloc, s'avançà pel mig d'aquelles fileres en direcció a l'escenari, en el precís moment que Flowna rodolava per l'empostissat. La gent s'arremolinà, amb esglai. Mikla s'obrí pas i d'un salt pujà

ELS CATALANS PEL MON

EN ELS ESTATS UNITS

Organitzada per la College Art Association del State Teachers College, de Springfield (Missouri), s'ha celebrat una important exposició d'art català modern, a la que han cooperat diversos artistes i col·leccionistes de Barcelona, així com les galeries Maragall i don Joan Merli i les galeries Pierre i Pacquereau, de París. Tenim a la vista el catàleg d'aquesta exposició i en ell llegim en anglès una nota crítica sobre la pintura catalana moderna signada pel director del Museu de Belles Arts de Barcelona, senyor Joaquim Folch i Torres. En aquesta nota es parla dels diversos grups de pintors qui formen, per dir-ho així, l'escola catalana, destacant-se en primer lloc el grup dels que segueixen la tradició dels Fortunys, Martí i Alsina i Vayreda, tals com Sisquella, Joan Serra i Labarta; un segon grup de pintors més o menys influenciats per Cézanne, que es distingeixen per la seva sensibilitat i al cap dels quals van Joaquim Mir, D. Carles, Jaume Mercadé, Lluís Mercader i R. de Capmany; un tercer grup respon a la influència del *fauvisme* i comprèn artistes com Mompou, Bosch-Roger, Mir i Josep Prim. En aquest darrer grup es poden incloure amb més o menys propietat, fortes personalitats com Pidelasserra, Humbert, Créixams, Pruna, Nogués i algun altre.

Si exceptuem unes aiguades de Manuel Humbert, uns aiguaforts de Nogués i un grup de divuit apunts de Picasso, tot el que s'exhibeix en aquesta manifestació són quadres a l'oli. Seguint l'ordre alfabètic del catàleg, els expositors són: Bosch-Roger, Capmany, D. Carles, Créixams, F. Domingo, Duran-Camps, Humbert, Labarta, Junyer, J. Mercadé, Ll. Mercader, Mir, Miró, Mompou, Nogués, Nonell, Picasso, Pidelasserra, Prim, Pruna, Reig, Serra, Sisquella, Sunyer i Togores. El catàleg reproduïx una de les obres exposades: un retrat de nen per Joaquim Sunyer.

Per altra part, els pintors catalans s'han fet admirar també a l'Exposició Internacional de l'Institut Carnegie de Pittsburg, on hi ha hagut obres de Marià Andreu, Joaquim Sunyer, Pere Pruna, Francesc d'A. Gall, Josep M. de Togores, Junyer, Mompou i Joaquim Mir.

a l'escenari, aixecant el cós exànime de la ballarina.

—Flowna! Flowna! — esclamà, besant-la.

Flowna havia mort. Amb prou feines pogueren apartar-lo del cos de la ballarina. I quan a tota força se l'enduïen, el seu desesper era immens. Els ulls, llagrimejants i fora de les conques, la boca oberta, resseca, el pit panteixant i les narins dilatades...

.....

Mikla Damirowsky epiloga la seva vida passional reclusa en un manicomi de la ciutat de Xangai.

LLIBRES, LLIBRES, LLIBRES!

F. B. M.

EL IX ÀPAT ANUAL

V A celebrar-se a l'hotel Ritz el IX àpat anual de la Fundació Bernat Metge. La presidència estava formada pels senyors Pompeu Fabra, de l'Institut d'Estudis Catalans, i Joan Estelrich, de la Fundació Bernat Metge. Davant d'aquesta, hi havia una segona presidència formada pels senyors Puig i Cadafalch, Bosch Gimpera, de la Universitat; Valls i Taverner, de l'Ateneu Barcelonès, i Jesús Cambó, de l'editorial Alpha.

Al voltant d'aquestes presidències s'agruparen les senyorettes Anna M.ª de Saavedra i Adela M.ª Trepas, i els senyors Carles Riba, Joaquim Balcells, Nicolau d'Olwer, Pere Coromines, Carles Cardó, Ferran Soldevila, Folch i Torres, Marçal Oliver, Eduard Nicol, Joan Petit, Joaquim Pellicena, Ferran i Mayoral, Manuel de Montoliu, Pere Bohigues, Josep Vergés, J. M. de Segarra, Joan Coromines, Cebrià Montserrat, Marian Bassols, Alexandre Soler i March i Joseph Carbonell.

Discurs del senyor Estelrich

“Tenim publicats 57 volums de la col·lecció dels clàssics grecs i llatins. Amb els que tenim a punt de publicar, clourem ben aviat la sisena desena. Autors de tot caràcter, i àdhuc de tota categoria, figuren en la nombrosa llista de les obres anostrades. En les sèries vincentes ens proposem d'esmerçar una atenció especial als teatres grec i llatí, a l'eloqüència grega, a la història. Ultra els nous autors incorporats a la col·lecció, hem reeditat enguany tres dels volums que estaven exhaurits: els *Records de Sòcrates*, de Xenofont; el primer volum d'Ausoni, i el primer del *Diàlegs*, de Plató; que ens ha fet més viva l'enyorança de Creixells.

“Han continuat les classes i el Seminari de Riba, de Balcells i de Petit. Amb un èxit creixent, i amb resultats magnífics, ha continuat els seus estudis i els seus treballs a Alemanya la nostra Adela M.ª Trepas, i Josep Gibert ha posat a prova la seva capacitat en les excavacions de Palestina. Assenyallem altres fets que palesen l'eficiència de la Fundació dins el nostre petit món cultural: la nostra participació en les festes del bimil·lenari de Virgili, a la Universitat; la pròxima vinguda a la nostra Universitat, de Marià Bassols, que fins ara fou a Granada; l'ingrés, a la Universitat, de Carles Riba, de Joan Coromines, de Ferran Soldevila; les oposicions a càtedra de llatí, de segona ensenyança, guanyades per

Josep Vergés; els nomenaments de Marçal Oliver i de Joan Petit, com a professors de l'Escola Normal de la Generalitat, i els d'Adela M.ª de Saavedra i Josep Vergés, com a professors de l'Institut-Escola. La Fundació se sent orgullosa d'aquests èxits dels seus col·laboradors, perquè no aspirava sols, en constituir-se, a llançar uns llibres al mercat; volia constituir també un nucli de treballadors, un conjunt més d'educadors.

“Treballem en la preparació del diccionari llatí-català. Josep Vergés treballa especialment en l'*Onomasticon*. De la Biblioteca Hebraico-Catalana, tenim tres volums

Joan Estelrich

Geometria, d'Abraham bar Hiia, traduït per Millàs Vallierosa. La Fundació Bíblica té sis volums publicats; el darrer, d'enguany, XI de la sèrie, conté els Evangelis de Sant Mateu i Sant Marc. El Diccionari de Fabra, iniciat sota el mateix mecenatge de les altres empreses ha començat a publicar-se en fascicles, per l'editor López-Llausàs. Està acabat el volum de *Etnografia de la Península Ibèrica*, primer de l'Arqueologia Ibèrica, per Bosch-Gimpera. També s'està acabant el tiratge de la *Poesia Catalana Antiga*, per Jaume Massó i Torrents. Ferran Soldevila ens promet per a molt aviat la seva *Història de Catalunya*. Per cura del nostre servei d'expansió cultural, el professor Allison Peers ha donat a les Universitats de Glasgow i Birmingham, dos cursos sobre lletres catalanes. I en fi — dexeu-me que guardi per al final el conjunt de més pes — la Fundació Cam-

bó a la Sorbona, està acomplint a meravella els seus objectius, amb les seves classes i conferències; en el curs passat les conferències es celebraren al local de la Fundació, ja dotat del material necessari, a l'Institut d'Art i d'Arqueologia de la Universitat de París.

“El senyor Cambó instituí un premi extraordinari que és concedit a col·laboradors que s'hagin significat per una major aportació a la Fundació. L'any passat fou concedit, per primer cop, aquest premi, de 5.000 pessetes, al doctor Carles Cardó, per les seves versions de Sèneca. Enguany torna a concedir-se el premi, i tinc la satisfacció d'anunciar que n'ha estat mereixedor el nostre company Marçal Oliver. Podem dir que Marçal Oliver s'ha format dins la Fundació; en l'estol d'humanistes, sortits de la Fundació, ell acusa una forta personalitat. En ell hem trobat un col·laborador complet. Competent en el text, elegant i just en la versió. Excel·lent revisor. Té cinc volums publicats i dos en premsa. Ha fet la prova amb autors d'estils i de fesomies ben diversos; n'ha tocat dels més difícils com Apuleu i Plini el Jove, en el *Panegíric a Trajà*, que publicarem aviat. Premiem en Marçal Oliver les seves dots de capacitat, de rendiment i de gust. I premiem, també, en certa manera, l'eficàcia de la seva preparació entre nosaltres.

“Tots aquests arguments i motius que determinaren la creació de la F. B. M., de cara a les necessitats del nostre poble, són avui més actuals, més vàlides que mai. Passem — passa el món — una època de crisi profundíssima. I els sacerdots de la cultura tornen a trucar a les portes d'on sortí tantes vegades la salvació. Però, nosaltres no volem reduir-nos a una cultura cenacle, de colla. Volem arribar a la mateixa entranya del nostre poble. Estem convençuts que la nostra renovació cultural ha de venir d'un honest maridatge de l'humanisme amb l'ànima nacional. Sols l'humanisme té les virtuts suficients per a netejar l'ànima nacional de tota vel·leitat racista, de tota impuresa primitivista, de tota violència agressiva”.

El discurs del senyor Estelrich fou rebut amb grans mostres d'aprovació.

Una carta del senyor Cambó

La carta que el senyor Cambó ha dirigit al senyor Estelrich en ocasió del IX àpat de la F. B. M., diu així:

Es aquest el segon any — i espero que sigui el darrer! — que no puc concórrer a

l'àpat anual de la Fundació Bernat Metge. Tinc plena confiança que l'any vinent, si Déu vol, no sols hi podré assistir, sinó que hi podré parlar i a plena veu.

La Fundació Bernat Metge i les iniciatives culturals que han nascut i crescut al seu entorn, han de mantenir-se, com fins ara, ben allunyades de tot el que pugui dividir els catalans. Per a associar-se a aquesta obra i asseure's a aquesta taula, no s'ha d'exigir més cèdula que la d'una catalanitat essencial.

En els anys de la dictadura lluitarem, a cops de llibres, contra un groller intent d'assimilisme. Avui hem de lluitar tots contra un perill altrament amenaçador: la indiferència dels catalans per la magna causa de la nostra cultura pairal.

Es precis que la causa santa de la cultura catalana triomfi de totes les crisis, de totes distraccions i de totes les indiferències; el dia que s'apagués aquesta llàntia de l'esperit, Catalunya podria ésser rica i podria ésser lliure, però no trigaria a deixar d'ésser ella mateixa.

Jo espero que l'entusiasme dels col·laboradors de les Fundacions no minvarà i que es mantindrà tan viu com en els anys de persecució. Pel que em pertoca a mi, podeu estar ben segurs que la fe en l'obra iniciada fa prop de deu anys és avui tan viva com sempre, i el meu concurs no li mancarà, ni mentre visqui, ni després del meu traspàs.

Pregant-li que vulgui trametre a tots els reunits el meu salut més cordial, li envia un record afectuós son amic.—F. Cambó.

Les adhesions

El senyors Eduard Nicol va donar compte de les adhesions rebudes que són les següents: Del grup de Mallorca, format per Gabriel Alomar, Pons i Marquès, Joan Colom i mossèn Salvador Galmés. A més, les del pare Miquel d'Esplugues, Miquel Ferrà, mossèn Tomàs Bellpuig, pare Antoni Ramon i Arrufat, A. Rubió i Lluch, Bofill i Ferro, F. Martorell, A. Duran i Sanpere, J. Millàs Vallicrosa, I. González Llobera, mossèn Llorenç Ribera, J. Serra Hunter, J. Serra Rafols, F. Mirabent, Bartomeu Oliver, Joaquim Xirau, Fages de Climent, Lluís Carreres, F. Crusat i René Guastalla.

La Fundació Bíblica Catalana i les excavacions—

El pare Miquel d'Esplugues, en una carta dirigida al Sr. Estelrich, donava compte de les tasques de la F. B. C.

La versió catalana — diu — dels textos originals va fent-se cada dia amb més naturalitat, sense cap de les incognitats i neguits dels primers temps. Duem publicats sis volums, o set amb la *Synopsi*. L'esperit de selecció en cultura bíblica cada dia s'afina més i és major també la destresa literària, etc. A base d'aqueixes qualitats, s'ha pogut atènyer el tipus, dintre la seva modestia, singularment distingit de les publicacions de la F. B. C.

Segons un darrer ajust, la col·lecció constarà d'uns quinze volums. A raó de tres volums anuals, tindrem la Bíblia tota d'aquí a tres anys.

La carta del pare Miquel alludeix també una qüestió íntimament relacionada amb les tasques de la F. B. C. El senyor Estelrich

dóna compte d'una carta del senyor Cambó al pare Miquel en la qual es diu: "que havent el govern alemany suprimit tota consignació per a excavacions a Grècia i pròxim Orient, el senyor Cambó va oferir al doctor Welter, que és qui les dirigia, suplir-li la consignació del seu govern a base que les excavacions tinguessin caràcter català i les fes en Gibert, pensionat pel Sr. Cambó, sota la direcció del Dr. Welter. Així s'ha fet i queda estipulat que la part d'objectes que corresponen a l'excavador vindran a Catalunya i que la publicació de les descobertes es farà primerament en català. El resultat de les excavacions ha superat les majors esperances i s'ha identificat la ciutat forta de Sichem, la capital cananea que en els temps bíblics fa encara un gran paper, i no sols s'ha descobert l'emplaçament de la ciutat, sinó que s'ha posat al descobert gran part de la muralla ciclòpia que la protegia i que és, sense comparació, la massa arqueològica més important de Palestina. Però la descoberta és sensacional en l'aspecte bíblic, i ho testifica una

lletra del P. Vincent, l'illustre bibliista, al doctor Welter (que llegeix el senyor Estelrich), perquè s'ha posat al descobert el temple de Baal Berith que permet situar la història d'Abimelench que omple el capítol rové dels Jutges.

Altres discursos

A continuació parlà el senyor Carles Riba, donant compte de l'estat en què es troba la versió dels autors dramàtics grecs i llatins i de la tasca encomanada als senyors Coromines i Nicolau d'Oliver i a la senyoreta Anna M.ª de Saavedra.

El senyor Balcells digué que gràcies a l'eficàcia que ha tingut sobre la cultura catalana la F. B. M. aquest anys han fet possible el batxillerat humanístic que s'establirà a Catalunya en els instituts d'ensenyament secundari.

El senyor Puig i Cadafalch donà compte

de l'estat del seu estudi sobre escultura romànica. El treball digué que no havia progressat, però la matèria ha augmentat insospitadament el seu abast. Informà tècnicament del procés que han seguit les seves recents investigacions. Es referí després a la labor de la Fundació Cambó a la Sorbona, per tots coneguda. Els cursos normals que hi dona el professor Lavedan, segons el tipus de la Universitat de París, compten amb una assistència, durant el present curs, de 25 alumnes. A la sèrie de conferències per professors catalans i estrangers que s'hi donen cada any hi assisteix una quantitat tan gran de públic que obliga a donar-les en una de les sales més espaioses de la Sorbona.

El senyor Pompeu Fabra parlà per a fer saber que ha començat a publicar-se, en forma de fascicles setmanals, el seu *Diccionari de la Llengua Catalana*. A més, té en preparació una gramàtica especialment dedicada als mestres i un diccionari català-francès.

El senyor Bosch Gimpera donà compte d'haver acabat el seu volum sobre l'Arqueologia Ibèrica i que mancava tirar només les portades i el darrer plec. Dit volum, que fou presentat als assistents en forma de plecs tirats, és magnífic i voluminós i mereix lloances de tothom.

El Dr. Bosch feu constar que en aquells moments, per l'obligada absència del rector doctor Serra Hunter, i com a degà de la Facultat de Filosofia i Lletres, ostentava la representació de la Universitat, la qual—digué—es sentia joiosa de concórrer a l'àpat de la Fundació i d'establir una íntima col·laboració amb les altres institucions supremes de la cultura catalana.

El senyor Ferran Soldevila explicà com degut a tasques imprevistes, deixar les quals significaria mancar a deures culturals i patriòtics, no li permetien presentar, com esperava fer-ho, ja completament enllestida, la *Història de Catalunya* que li fou encomanada.

El senyor Marçal Oliver va expressar la seva gratitud pel premi que li havia estat atorgat. Gratitude especialment dirigida al donant, senyor Cambó, i també als senyors Carles Riba, Joaquim Balcells i Joan Estelrich, que el proposaren.

El senyor J. M. de Segarra tancà la sèrie de parlaments recordant aquell que, encara que absent, presidia espiritualment la taula. No pas com a col·laborador, sinó com a simple admirador de la F. B. M., en qualitat d'home de lletres, que estimava per damunt de tot a Catalunya i la cultura catalana, creia poder afirmar que la F. B. M. era l'empresa cultural més important i més beneficiosa que s'hagi fet mai al nostre país, i expressà la gratitud que tots els catalans devem a l'home que ha sabut projectar, iniciar i sostenir una empresa semblant.

Aquests discursos foren també aplaudits per la concurrència.

OPINIONS D'ALTRI

JOAQUIM SUNYER

HA portat darrerament a Madrid En Joaquim Sunyer, el pintor català, una trentena d'obres, i les ha exposades en el Saló del Museu d'Art Modern, la més prestigiosa entre totes les sales d'exhibició amb què l'art compta a Madrid, que, per cert, no són pas gaires.

No sol venir un artista com En Sunyer a concursos oficials, ni tampoc cedeix fàcilment a organitzar una mostra privada. La seva vida d'artista, lluny de tota la política de l'art — i no solament de la de Madrid, sinó fins i tot de la de Barcelona mateix — es tanca en el retir saborós d'una bellíssima població mediterrània, en fàcil comunicació amb la capital de Catalunya però no per això menys apartada del brogit; no menys propícia al treball meditat, sense precipitacions; no menys capacitada per a oferir l'amplitud de temps que requereix la maduresa de l'obra d'art: a la blanca Sitges, que alça a la costa els seus carrers moderns i s'estén en pulcres casetes de camp, emmirallant-se en el mar.

Sitges va ésser la petita ciutat elegida per Santiago Rossinyol per estatjar-hi, sobre les roques mateixes, els seus ferros vells i les seves col·leccions d'art.

La nova generació d'artistes, tan distinta de la precedent, no ha oblidat el camí de Sitges, i aquí té En Joaquim Sunyer la seva estada; no pas la d'un Horaci que viu com un Mecenes, sinó casa i taller d'obrèr.

¡Caràcter singular el d'aquest pintor que només viu per i per al seu art! La producció d'En Sunyer té un repòs, una claredat, una senzillesa conceptual, que semblen definir a Sitges. Format a París, però, quan les lligons el l'impresionisme anaven acomodant-se a textos més sòlids i les seves aèries suggestions cercant la vigor constructiva, En Sunyer va sentir, de l'escola cosmopolita estant, la crida de la seva terra, i apenes aconseguides les primeres victòries definitives, se'n va anar a Barcelona primer, a Sitges més tard.

A tancar-se per treballar, però no a amagar el fruit del seu treball. Sense pintar per exposar, ha sabut exposar amb la freqüència necessària — necessària també per a l'autor, a qui importa comprovar de tant en tant els resultats del seu treball i la reacció del públic i de l'opinió de professionals i crítiques — obres soltes i conjunts més o menys abundosos.

La seva recent exposició madrilenya resumeix labor dels darrers anys. I és tan distinta la manera del pintor del que es sol veure...

Primer que tot, un viu accent de modernitat. Sense estar adscrit a una escola d'avangada — cosa que, per bon començament,

li resta el picant succés de curiositat i d'escàndol que sorgeix davant les més atrevides temptatives — la seva pintura contrasta amb el concepte oficial i burgès. No té res de temptativa; al contrari, s'hi veu una seguretat, un desdeny per l'accessori, una altivesa noble, que rara vegada acompanyen a la temptativa. No vol sorprendre: aspira a delectar, i hom l'endevina delectat primer, en la contemplació i en la realització de l'obra.

El que més desdenya és això que es sol anomenar, no sé amb quina raó, *literatura*. Jo crec que tota pintura és una mica literària, com ho són totes les arts, per alguna cosa germanes entre sí, malgrat llur mútua independència. Però evidentment la pintura d'En Sunyer és la menys literària, en el sentit de no donar gens de valor a l'anèdota.

Pintura pura; pur color, pura línia, pura harmonia i joc de formes i llums. No es pot donar una descripció equivalent, ni de

bon tros, a una de les seves pintures. D'aquest cos de dona modelat amb una sensibilitat tan aguda, d'aquest paisatge de muntanya, amb els seus amples pins i les seves roques, brolla una veu de sensualitat tan pura que es resisteix al concepte i triomfa en el sentit.

Potser sigui aquesta la seva qualitat primària, tan personal i al mateix temps tan de la seva terra i la seva gent, en les quals ha trobat En Sunyer la més pura inspiració i aquest peculiar accent, que és com el de la parla, en què es reconeix i distingeix un artista entre els altres: sensualitat; comunicació de les valors artístiques no a l'enteniment, al sensorial.

El seu aspecte de modernitat ha de provenir, més que d'altra cosa, de l'aparent senzillesa, que resulta d'una efectiva senzillesa conceptual. Darrera d'aqueixes formes, embolcallat en aqueixos colors, hi ha quelcom que de bones a primeres no s'a-

nalitza, perquè manca precisament l'anèdota, el que més còmodament es pot copiar; i és queicom tan sutil, i ensem tan ric, que quan la pensa va apoderant-se pas a pas, d'allò que el sentit ha atresorat de sobte, es va esplicant, amb raons, allò que ha pogut fruir sense.

En Joaquim Sunyer es preocupa, abans que tot, per la construcció. És macís, vertader; correcte, no. La correcció, com la urbanitat en el tracte, és qualitat molt estimable: virtut, no ho és. Correcció implica una norma subjugadora de la primària espontaneïtat. En la pintura ve a consistir en quelcom que converteix l'art en artifici; l'obra directa en obra de segona mà; que dona al pintat parentiu amb el pintat. Els quadres d'En Joaquim Sunyer semblen no despresos encara del contacte amb el natural; i encara que tinguin relació amb maneres pictòriques molt del seu temps, la personalitat que revelen és sols seva.

¡Quina delicadesa en els tons, quin sentit en les harmonies! ¡Quin esperit d'avui, i, a la vegada, quina ciència de la forma, resistent a la comparació amb les figures admirades en els museus! La seva ascendència es construiria d'aquesta manera: Itàlia remota; segle XVIII francès; post-impresionisme. I, damunt de tot, el seu clar sentiment català, la seva llum de muntanya i de costa, el seu tipus humà, carnós, flairós, senzill, sense tortura, el mateix en la maternitat exempta de preocupació — la mare sosté al fill en la seva falda com la branca al fruit — que en aquesta bellesa nua, el tors de la qual té la sual palpació de la vida més normal i perfecta.

No hi ha element dramàtic, tampoc intenció narrativa, en aquestes pintures. Una de les més famoses entre aquelles que li varen donar consagració, es diu *Pastoral*: nus, arbres, lloms sinuosos de muntanya. En una altra, el títol del qual no recordo, figures nues també, i animals, en un tros de paisatge davant per davant del mar ampli, de profunda blavor i ones blanques. Quadres serenament decoratius, en què resumeix el pintor el seu art, la seva poètica, anava a dir, caient en la imatge literària. Així seria un líric, horacià de sentiment, virgilià d'amplitud i robustesa, i l'evocació de tots dos poetes llatins ve a mi de sobte, i no la rebujo, sinó que em sembla ajustar-se molt a la gràcia, al mateix temps vigorosa i senzilla, d'aquest pintor també llatí, que sembla haver eliminat de sí tot el que no correspongui a l'última manera d'ésser de la seva terra i de la seva gent.

Dones des de *Pastoral*, que deu tenir vint anys, als seus quadres d'ara, a les seves pintures més recents, ha anat refinant les seves qualitats, analitzant el que allí es donava en compendi, com programa que el temps havia de complir. De la seva exposició de Madrid se'n surt amb una sensació de pau inefable i profunda.

Enric DIAZ CANEDO.

J A U M E C O L L E L L

ADMIRABLE vida de patriota la que s'és aclucada a la nostra terra. Mossèn Collell ha viscut consagrat a l'enaltiment de Déu i la pàtria. Sota el títol de Pro aris et focis la seva activíssima ploma no descansà en la defensa de les coses sagrades i ciutadanes. És natural, doncs, que com a poeta fos un dels més distingits conreadors de la poesia patriòtica dels seus bons temps. La seva tècnica — ha dit en Montoliu — és superior a la de N'Aldolf Blanch, degut, en bona part, al més segur domini que té de la len-

gua. Dintre de les convencions de l'escola romàntica aporta Mn. Collell una flaire de llengua popular, un perfum de llengua viva recollida del mateix agre del terror. No hi ha dubte que mossèn Collell és el primer dels catalans del continent que en aquest punt segueix l'exemple de la sana espontaneïtat popular que en la llengua poètica introduïren de bona hora els trobadors mallorquins. Aquesta fidedat a la natura que posseïa el llenguatge de mossèn Collell el fa predecessor immediat del seu coterrani mossèn Verdaguier, en l'obra del qual fan maridatge definitiu la retòrica i el dialecte viu; maridatge que havia d'engendrar la llengua catalana literària. Mossèn Collell ha deixat alguns acabadíssims models de poesia patriòtica, entre els quals hem d'esmentar, en primer terme, A la gent de l'any vuit, Montserrat i El Somatent.

A LA GENT DE L'ANY VUIT

Adeu, forta nissaga, per ésser gran nascuda,
per mares alletada que duïen sanc de braus,
que un jorn potent t'alcares per di a l'Eu-
[ropa muda
que els fills d'aquesta terra no saben ésse
[esclaus.

Adeu, raça valenta, de saba muntanyesa
que'l cap no doblegares al buf del temporal;
i ferma com les penyes que et donen la bra-
[vesa,
salvares de la pàtria l'antic, noble casal!

Te'n vas, atlètic poble, qu'un dia en des-
[pertar-te
sentint en tes masies l'accent de l'estranger,
i el pes de les cadenes el coll ennuagar-te,
i dins la llar dels avis un cant tot foraster;
veient-ne per tes planes senyeres d'altra
[terra

i els teus sembrats xafar-ne de l'enemic els
[peus,
i el nom paurós oïnt-ne de l'home de la
[guerra,

volent d'una ditada planar els Pireneus;
t'alcares, com s'aixeca superba, majestuosa,
del fons del vall la broma que du la tem-
[pestat;
i retronant caigueres damunt de l'host vic-
[toriosa

que a son trepig tenia el món esporucat.
I com la pedregada que esqueixa el bran-
[catge
i engruna les espigues i asseca tot l'her-
[bam,

del gran estol de França en feres tal car-
[natge
que l'àliga traidora llançà son darrer clam.
I el Cèsar que ses vetlles d'enveja febro-
[senca

passava, en un gran regne sens fites som-
[niant,
vegé son cel de glòria tapar broma negrenca
i el cor li gelà l'ombra d'una illa del mar
[gran.

Te'n vas i fuigs per sempre, generació
[gloriosa!
la tomba se us emmena, patricis, d'un a un!
el segle, qual naixença vegéreu espantosa,
a tots us deixa enrera, tocant son últim
[punt.

Quan ve forta desglança, la pirenencia serra
de sa mortalla blanca llença els despulls al
[mar,
pro sobre l'alta cima, la neu apar s'aferra
i alguna bella clapa de lluny es veu brillar.
Així alguns ne resten de blanca cabellera,

de testa encara altiva, si n'eren de bon'cer!
que amb veu trencada, conten aquella lluita

[fera,
en l'overnada freda seient en un racer.
Mes ai! caurà la fulla, vindran les tramon-
[tanes,

i tots, viventes glòries, al clot davallareu!
mai més la santa Pàtria, les serres catalanes
que pam a pam cobrèreu, mai més trepit-
[jareu!

Per sobre vostra testa la dalla ja s'arrana,
i l'àngel del sepulcre ses ales ja us extén;
tal volta en eix capvepre us plori la cam-
[pana

que us feia prendre el ferro, tocant a som-
[etent.
Per què moren els herois? El nét no tin-
[drà a l'avi,
i a l'escò centenari veurà a la vetlla un
[buit...

i al nét respondrà el pare, fredós movent
[el llavi,
"fill meu no l'he assolida la guerra de l'any
[vuit!..."

Ja no hi sereu vosaltres! Vos cercarem de-
[bades,
rapsodes d'un poema que n'heu dictat els
[cants...

qui, doncs, podrà enardir-nos, com fèreu de
[vegades,
tot repassant la gesta que sembla de gegants?
Sols restarà l'història. Sa lletra morta ens
[roba...

Pro no, que un altre llibre tenim davant
[dels ulls;
vostra petjada encara per tot arreu es troba,
i són vall i muntanya de vostra història els
[fulls.

I abans el Ter i el Segre faran una girada
i un dia de tempesta Puigmal s'enfonçarà,
que el mur vell no recordi la vostra gran
[creuada
i el crit de Déu i Pàtria! s'afogui al mont
[i al pla.

De dins vostra fossana, quant tombi la ves-
[prada,
ens parlareu vosaltres, jurem no ésser mai
[sords!
en pau feu la dormida! que terra assaonada
amb sang de bona mena, no pot donar fills
[bords...

Jamai deixarem perdre de glòria l'alta he-
[rència,
el cor ens dirà sempre que som néts de ge-
[gants;
la barretina encara vol dir independència...
Dormiu, cendres sagrades, que us vetllen ca-
[talans!...

AMUNT!

Deixo el pla i el fondal, i a les altures
pujo amb frisós dalè;
quan s'apaga el remor de les criatures
l'esprit se troba a pler.

Un mantell de catifa tenebrosa
dessota meu ja veig;
la mirada del sol esplendorosa
m'esguarda de plè a plè.

L'oreig ambalsamat nodreix i aviva
els místic pensament;
i quan al cim la meva planta arriba,
mon ànima es coneix.

L'immensitat amb veu eixordadora
em diu que l'home és res;
i trobo dins mon cor que a Déu adora,
de Déu el gran segell.

Amunt, ànima, amunt! fervents pregàries
pels cims faràs a Déu,
que el blau de les muntanyes solitàries
s'uneix amb el del cel.

A REVEURE

A reveure, estimats! L'Illa daurada
que us ha donat a tots un bres de fada,
ben prest, amb greu recança, he de deixar;
del trist enyorament ja sent la pena,
que en el sí regalat d'eixa sirena,
amics del cor, hi fa de bon estar.

Oh! que és dolç somiar en aquesta Illa
del mar llatí la virginal pubilla
recolzadeta en un verger de flors;
sobre palaus alabastrins posada,
per ones argentines engronsada,
que eternament li canten sos amors.

Que és bell extasiar-se en la planura
brufada d'ametllers, i aura pura
dels florits comellars beure a sadoll;
o apropet de la mar esmaragdina,
tot seguint el suau vol de la gavina,
dar a l'oblit el mundanal trontoll.

Quin encis ran de l'ona cadenciosa
vagar tranquil o en abstracció amorosa
perdre's en l'infinit el cor i l'ull!
Oh, Déu d'amor! i com mon pit s'inflava
i amunt l'ànima, amunt, se m'enlairava,
la gran ombra albirant d'En Raimon Lull.

Grans mercès, oh Mallorca; de tes platges
a l'embar sanitos, i en tos boscatges
sempre verds, el meu cor s'ha revingut;
i entre companys antics i amistats noves,
de tos poetes escoltant les troves
he sentit re florir ma joventut.

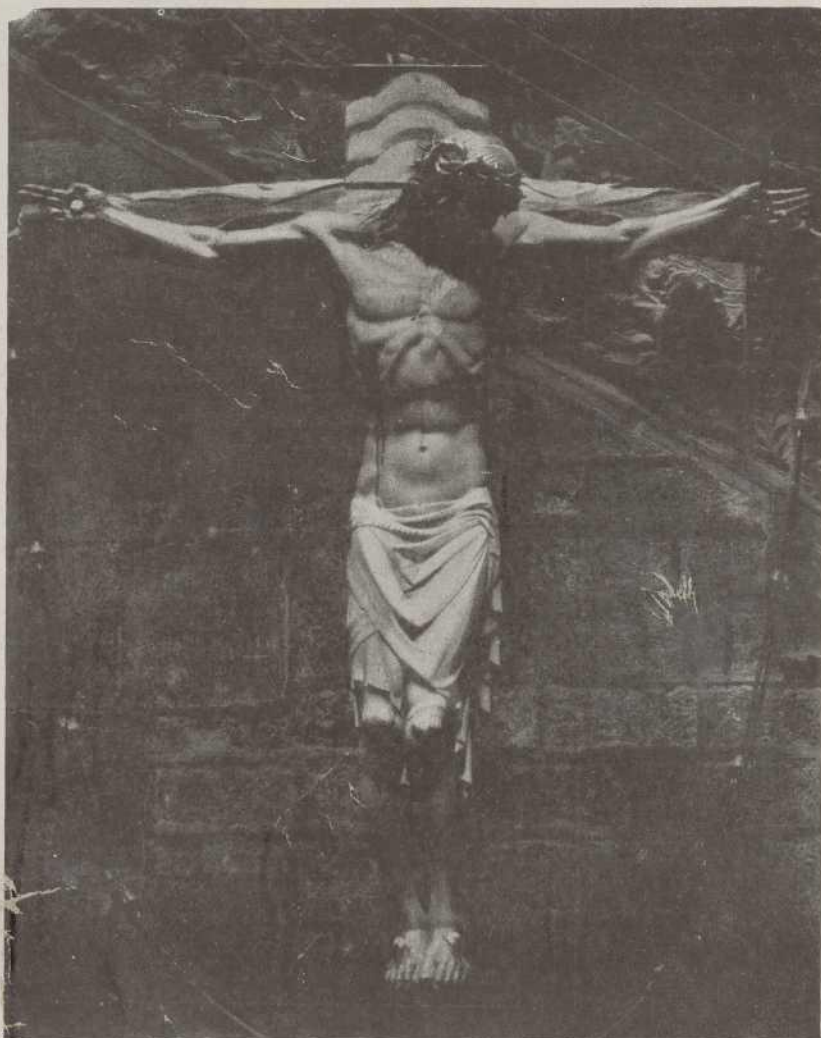

La processó del Dimecres de Cendra és una de les més característiques per la quantitat de simbolisme que l'acompanya.

LA SETMANA SANTA

AQUESTES celebracions — que a Catalunya, i especialment a Barcelona, prenen un caire tan peculiar — com totes les coses de la vida han de tenir un emmarcament que els doni allò que les faci pròpies, amb fesomia i aiximateix amb sentit que s'adigni plenament a la psicologia del poble que les festeja.

Ja en arribar al Dimecres de Cendra de cada any, aleshores que el Carnestoltes és passat, pot dir-se que comença allò que podríem anomenar el preludi de les festes rituals que l'epilogaran en l'esclat lluminós del dissabte de Glòria. Per això, a la nostra terra hi ha aquella fermaça per celebrar amb tota dignitat, de cap a cap, la Quaresma, aquestes set setmanes d'abstinència que, portades amb rigorisme exemplar, representen una de les més

belles manifestacions de la fe catòlica.

En ésser arribada la Quaresma, ja succeeix, doncs, que hi ha en tots els cors l'esperança d'atènyer el Diumenge de Passió, que representa una diada que porta la convicció que el de Rams s'escau als vuit dies següents. Si hi hagués una avinentesa per fer comparacions, podria suposar-se que aquestes diades, tan auriolades i tan plenes de saba racial, pel que respecta a la nostra terra, porten un segell que les fa d'un significat coprenedor.

El diumenge de Rams ja és arribat. A Catalunya és l'època en què la primavera fa la seva presentalla primicera. Les primeres branques de llorer florit, les vares de Sant Josep i

Sant Crist, en fusta policromada, pertany a l'església de Santa Maria del Mar.

La confraria de portants del Sant Crist en arribar a la Rambla.

Nota característica dels carrers de Barcelona els Dies Sants, però d'influència aleana.

els brots d'olivera, junt amb els palmons delicats, per la blancor llur, que semblen talment una benedicció, emplen les esglésies de tot Catalunya. És que la tradició així ho ha estatut, de tal fàisó que representa quelcom més que una festa religiosa en sí. Fem-nos càrrec, per un moment, allò que fóra una església de Catalunya on, en una diada tan assenyalada, hi manqués

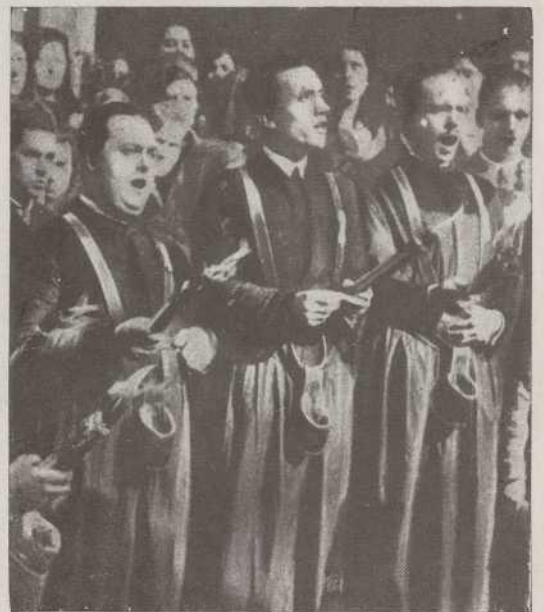
aquesta profusió de verdor, que és, a fi de comptes, una festa augural de primavera.

El Diumenge de Rams també ha passat. L'entrada simbòlica de Jerusalem s'ha celebrat amb unió. Se li ha donat tota l'esplendor per tal d'apropar-la com més millor a la mateixa gènesi del ritus. La Setmana Santa comença.

Tots tenim una recordança, una visió adaptada a la nostra particular manera de pensar, d'allò que representen aquests vuit dies que van del Diumenge de Rams al dia de Pasqua, la florida, la dels primers brots de ginesta. És que la nostra condició de catalans, encara que siguem d'un tarannà no gaire do-

Són freqüents els actes de pietat religiosa com aquest al pas de la processó.

Els cantaires i portants del Sant Crist en entrar a l'església de Betlem.

Les dones són les que formen el contingent més nombrós dels que acompanyen la processó.

Alegria triomfal la del dissabte de Glòria amb el tritlleig de campanes i les escopetades. Benedicció del foc davant la catedral de Tarragona.

Carregades de penjarclis i de llaminadures les palmes gaudeixen de la preferència dels infants.

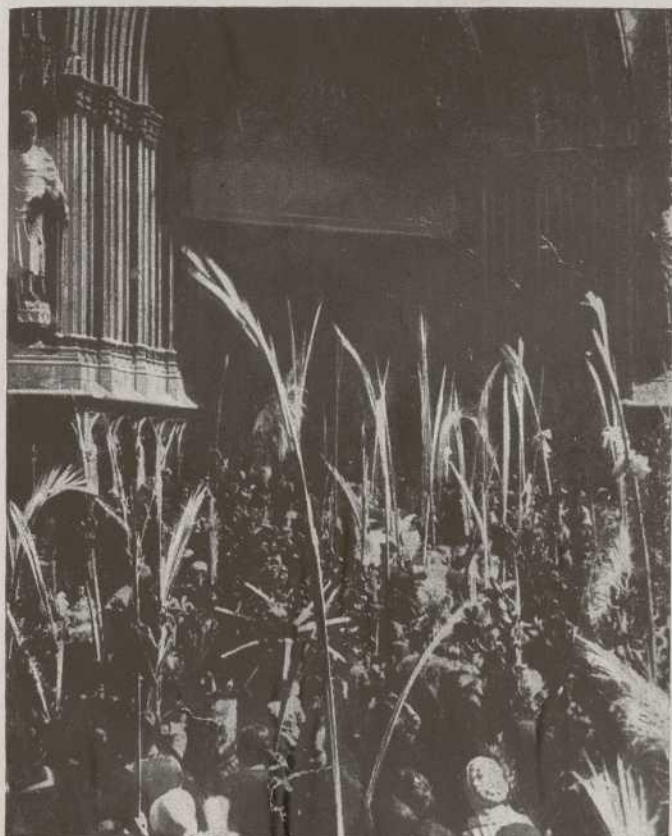
nat a les exterioritzacions de les nostres creències, sempre, però, tenim allò que podríem dir-ne la força perenne de la tradició ficada ulls endins.

Les celebracions rituals del Dijous i Di-

vendres Sants, que són els dos dies cabdals perquè representen la més forta de les comprovacions del catolicisme, també són, els dos dies més típics potser de l'any, ja que, particularment a Barcelona, el romiatge als

monuments de les esglésies parroquials i al de la Catedral, és d'un tipisme que és únic en el món. A la resta de Catalunya es segueix la mateixa tradició.

(Segueix a la pág. 30)

Després de la benedicció de les palmes la gent surt tota joiosa de l'Església de Santa Maria del Mar, seguint el costum del barri de Ribera.

Diumenge de Rams! Alegria de la mainada que amb les palmes i palmons van cofois tota la diada.

R A M O N C A S E S

COM varen viure junts, i junts varen córrer mon, i junts varen ésser bohemis, i junts varen triomfar, En Rossinyol i En Cases, se n'han anat també junts al sojorn de la immortalitat. Suara moria En Rossinyol a Aranjuez; ara, a Madrid, acaba de morir el seu amic entranyable. Junts els plorarà la raça que tant varen estimar. Tan diferents com els feia les facultats pròpies, el geni peculiar de cadascú, els agermanava l'aspiració a l'infinit, la intensa catalanitat, l'amor a la bellesa que cadascú sentia d'una manera personalíssima però amarada de saba racial. En Rossinyol i En Cases varen ésser els capdavanters dels artistes catalans del seu temps. Per sempre més no es podrà parlar de l'un sense parlar de l'altre.

□ □

Ramon Casas, autoretrat

dintre d'una atmòsfera molt de museu i molt de castís classicisme. Inicien ja la culminació del gènere els seus cartells i il·lustracions editorials, les seves siluetes de dones andaluses, i parisenses, i catalanes; però, preferentment les primeres amb llurs xinescos mantons i llurs pentinats florits.

I aquesta culminació s'aconsegueix en els retrats dibuixats. A ci, l'art d'En Ramon Casas s'originalitza, millor dit, es genialitza. Les qualitats artístiques d'aquests retrats són una extraordinària seguretat en el dibuix, la penetració psicològica, la força expressiva, l'eloqüència definidora.

Posseeixen, encara, una valor documental, ja que l'artista es va proposar de fixar en els seus cartons les figures més vistoses de Catalunya, moltes d'Espanya i part d'altres països, en un

Retrat de donna

En l'obra tan vasta, tan sòlidament acudada, d'En Ramon Casas, ocupen la primària els retrats. I d'aquests, els dibuixats al carbó, amb lleus tocs de color, responen a aquesta tendència monòcroma que caracteritza l'art de l'il·lustre pintor.

No són, en efecte, els seus quadres, àdhuc aquells admirables de multituds, com "Garrot vil", "El molí de la Galette", "Ball de tarda" i algun altre, els que millor expressen la personalitat d'En Casas. No són tampoc els retrats a l'oli, en la sèrie dels quals en figuren bastants de notabilíssims,

Processó de la Bona Mort

"Rosarito", oli

període de temps de deu anys, de 1896 fins a 1906.

Va complir En Casas una grata feïmada d'historiador gràfic de la seva època en retratar els seus companys de generació. Més de mil retrats d'aquest gènere va dibuixar el mestre. Més de dos cents se'n conserven en el Museu de Barcelona, cedits generosament pel seu autor i reproduïnt als catalans més o menys il·lustres de l'època ja citada.

Fixem, com exemple d'aquesta força expressiva i descriptiva de temperament, ca-

J. M. Sert, pintor

ràcter i fins professió del retratat, uns quants de la sèrie catalana, ja que, lògicament, és en ella on més profunditza En Ramon Cases, per la total coneixença dels seus models.

Heus ací, primer, mossèn Jacint Verdaguer, el sacerdot poeta que tant ha contribuït al modelament espiritual de Catalunya.

Apareix el gloriós autor de *L'Atlàntida*, assegut en una vella cadira de braços, per a donar motiu a un enèrgic i sobri dibuix dels hàbits. De la nota obscura — no d'un negre absolut, que En Cases desdenyava i que en aquest cas restaria importància al rostre — de la sotana i del manteu sorgeix el cap. Cap enèrgic, típic, del pagès català. S'hi endevina que aquest sacerdot va córrer, abans d'ingressar en el seminari, per les bardisses de la muntanya catalana. Però, al mateix temps, l'expressió dels ulls, el suau repòs de les faccions, una mica rústegues, revelen com l'ànima ha realitzat una labor lenta i permanent d'ennobliment, de tendresa, d'il·luminat misticisme.

¡Quin contrast el de la dolça figura del sacerdot amb aquesta de polític sagaç, del Cambó astut i hàbil, en qui Catalunya té posades ara les seves esperances que en altre temps va depositar en el doctor Robert, i, després, en Prat de la Riba!

I al cosat d'En Cambó, aquesta dolça fesomia d'En Frederic Rahola, amb el seu rostre bru, les seves barbes làcies i els seus ulls, d'una clara i amanyagadora transparència.

Junts apareixen Enrie Borràs i Àngel Guimerà. Són els autors de *Manelic*. El dramaturg que el va concebre; l'actor que millor l'ha interpretat. Inclús el temps transcorregut, d'ençà que En Cases va dibuixar aquests retrats fins ara, els dona major caràcter de permanència en els seus dos triomfs definitius. Guimerà amb les barbes encara ros-

Retrat de primera comunió

J. Puig i Cadafalch, arquitecte

ses, amb l'esquena sense senil curvatura, amb el gest esquerp i altiu, era prop dels triomfs de 'Terra baixa', de "Mar i cel". I Enrie Borràs, amb el rostre poït, la mirada jovenívola, era realment com el *Manelic* que davallava de la muntanya a la terra plana. Pensava llavors, potser, d'anar a Madrid, de canviar l'escenari del Romea català pel de la Comèdia madrileny.

També han pasat anys d'ençà que En Cases va traçar aquest retrat d'En Mir i, no obstant, imaginem que és d'avui i serà de demà el seu actualisme. Perquè així, amb la cabellera indòmita i les indòmites barbes i els

ulls extàtics, hem imaginat sempre al gran artista de la paleta.

Per últim, mireu el propi Ramon Cases. És va retratar amb el gran barret negre, la pipa de cigar, que substitueix en ell a la *cachimba* bohèmia, i les barbes. Abans de conèixer'l ens l'havien promès així les fotografies. Després va seguir sempre el mateix. S'hi endevina un ingenu desig de senyalar per endavant la seva professió, de convèncer a la gent que és un inadaptat i un rebel de la burgesia, on ha nascut. I això li dona un cert aire desdenyós i faufarró, no exepmit de contagiosa simpatia per tal com és massa transparent i càndid.

Ramon Cases, que va endinsar-se en tantes psicologies a través dels trets fisonòmics i les actituds dels seus models, no va retrocedir davant la seva pròpia psicologia.

□ □

En Cases en ha deixat als volts de la setantena, si fa no fa a la mateixa edat d'En Rossinyol. Sempre és massa curta la vida de treballadors de la seva categoria. Però amb tot, no se'ls podrà pas aplicar la frase clàssica: *Jove mor aquell que és a mat dels déus*. Car varen tenir temps de complir llur gloriosa missió i de veure com la florida de la pàtria no s'acaba pas amb ells.

Frederic Rahola, polític

Joaquim Mir, pintor

SANT MEDI

Ja ha tornat a passar la festa de Sant Medi, i com cada any els barcelonins devots del Sant i els amics del platxeri han acudit en peregrinatge a l'ermita a ell dedicada.

Passen anys, però els bells costums tradicionals del nostre poble mantenen llur ufana, malgrat l'afany que la civilització actual imposa al viure modern, ben poc adient, per cert, amb la persistència de costums típiques, hostilitzades per tots costats per noves dèries i aficions i per un excés menyspreu a les coses del passat que serveix encara aquell perfum de poesia que les fa tan atraients.

Però hom no sap quina secreta qualitat de l'esperit català és la causa per la qual sense que Catalunya deixi de seguir el ritme més apressat que els temps imposen, sàpiga també conservar zelosament aquells costums i maneres de fer que ens donen una fesomia pròpia i particular que ens caracteritza com a poble.

I aquesta assenyada barreja de vell i de nou que hom observa en els costums, la trobem també en la edificació de les nostres viles i ciutats que les fan tant atractives.

La imatge de Sant Medi, estrenada fa poc temps.

A l'hora del berenar a l'ermita, és quan hom comença de sentir una mica la lassitud d'una diada de trescar per muntanya.

En passar per Vista Rica, les colles, unes a cavall i altres a peu

Les colles anant camí de l'ermita

RODANT PEL MON

MALGRAT la pressió que els governs espanyols han fet a fi que els catalans no influïssin massa en la construcció dels països d'Amèrica, per tot arreu es veuen vestigis de llur pas i llur nom no resta indiferent en l'història de cadascun dels pobles americans.

Martí i Rius Rivera, a Cuba; Sucre, a Bolívia; Prat, a Xile; Grau, al Perú, i altres tants donen fe de la inquietud que els pobles d'Amèrica han tingut i que el poble català ha mostrat l'impuls que niava en l'esperit de cadascun per a aportar un grau de superació en l'organització de les diverses nacionalitats que formen aquest continent.

Califòrnia també rememora els catalans, car un d'ells, Portolà, amb el seu esquadro de catalans, va ésser el primer que va recórrer aquest bell territori amb la companyia del pare Juníper Serra de Mallorca, fundant totes les missions fins a l'extrema de Monterrey, aportant cultura i civilització entre els nadius que poblaven aquestes contrades.

En el diari de Portolà podreu veure els esdeveniments i penúries viscudes pels nostres avantpassats, i la fundació de la primera missió de San Diego, el descobriment de la badia de San Francisco, coronant llur obra amb la fundació de Monterrey i la missió de Carmel.

Avui ja es va perdent la memòria d'aquests fets, però el solc traçat en la cultura del poble americà de l'Oest dels Estats Units per un grapat de somniadors, es massa profund perquè la moderna civilització en pugui prescindir. No per res veiem als americans erigir noves construccions entorn de les Missions d'un regust romànic imitant-ne el seu ambient, i no per res retor-

Fra Juníper Serra, qui, junt amb els seus companys de l'ordre varen ésser els primers de portar la civilització a aquelles terres.

“Mission Dolores”, antiga església de St. Francisco de California, que hom conserva com una relíquia de temps passats.

nen el seu nom originari als pobles o llocs que el tenien ben definit i que a l'ombra d'alguna casa pairal hi neixin noves formes arquitectòniques que recorden la seva ascendència.

L'altre dia, en fer coneixença d'una vella família californiana no em meravellà que em servissin *strawberry* i em diguessin el seu nom en català: *madiuxes*; és que aquest fruit fou importat per catalans i és conegut per tots els pobles centreamericans,

fins a Panamà, pel mateix nom amb que l'anomenem a casa nostra.

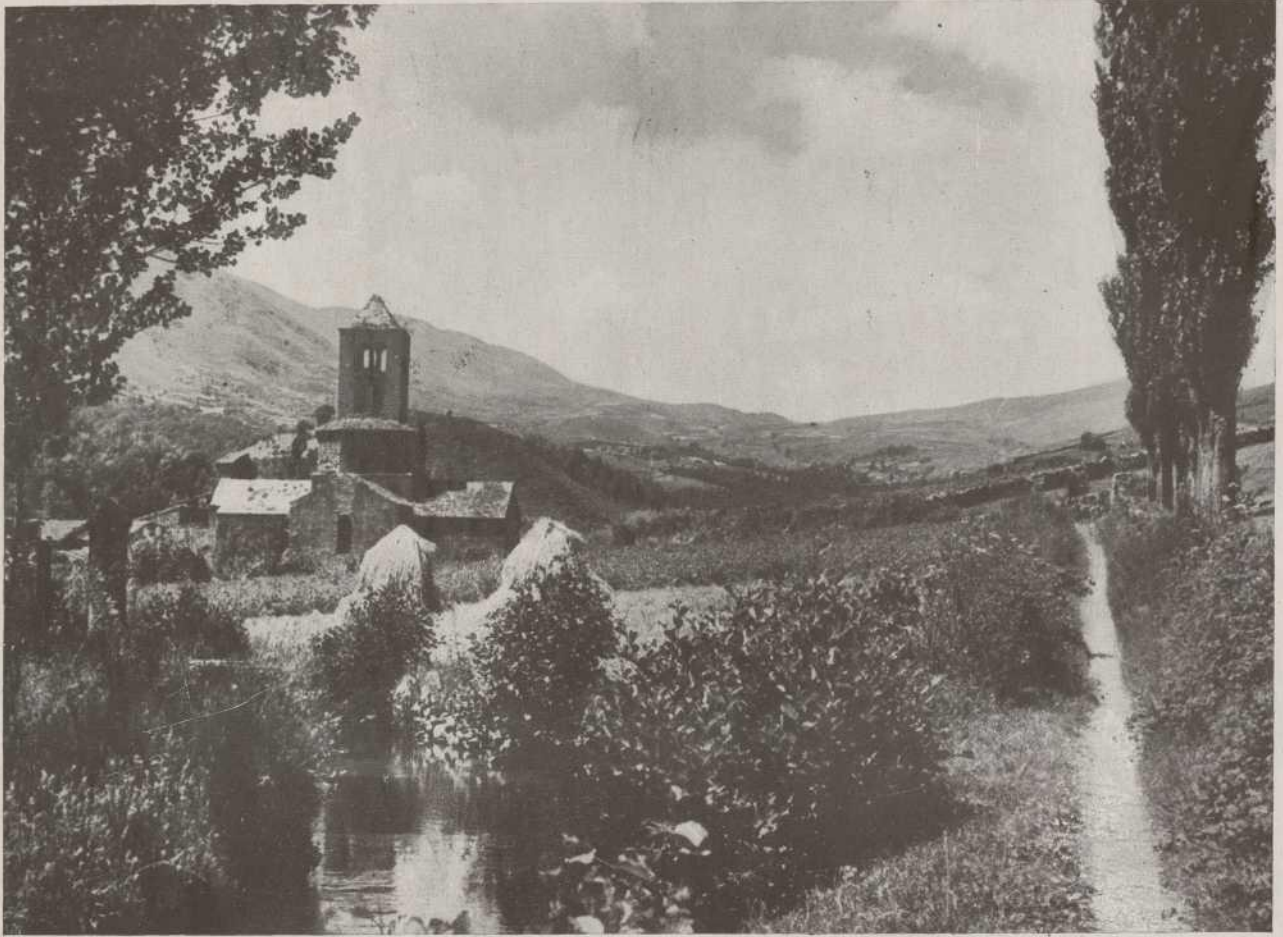
Avui si volem tenir una forta emoció de Califòrnia, no us la denarà solament el seu amable paisatge, sinó que haureu d'anar a veure les Missions, davant de les quals us trobareu transplantats a la Seu d'Urgell, a l'Empordà, al Penedès o la plana de Vic.

Així aquesta terra, pel miracle de la cultura de la nostra raça, respira un ambient tan catalanesc, que jo m'hi trobo com si fos a casa.

L'escultor Urbici Soler treballant en el bust de Didac Rivera, notable pintor mexicà.

Urbici SOLER.

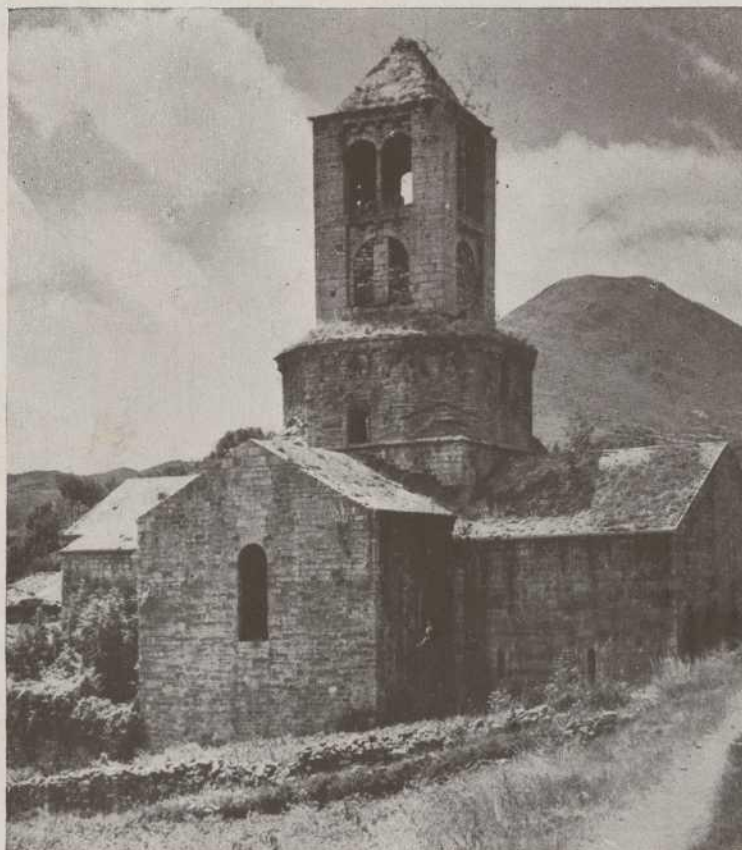
Vista general del Monestir de Sant Pere de Camprodon vora la serralada pirenenca

EL MONESTIR DE SANT PERE DE CAMPRODON

L'ESGLÉSIA d'aquest històric i artístic cenobi — notable obra dels segles X i XI, de pur estil romànic — és l'única que resta de l'antiga construcció.

Va estar abandonat i en estat de ruïna fins a fa pocs anys, i la seva restauració va començar amb gran impuls i va quedar a mig fer, deteriorant-se de dia en dia el que s'havia arribat a reconstruir. Ara es salvarà aquesta joia d'art gràcies a la cultural i patriòtica associació "Amics de l'Art Vell", que ha començat la seva restauració, prosseguint la seva lloable tasca per la conservació dels nostres monuments.

Aquesta església és de gran correcció de línies arquitectòniques, de formosa senzillesa en els seus detalls i de majestuosa severitat en el seu conjunt,

Vista dels darreres de l'església amb els sostres i campanar coberts de molsa

afecta la forma de creu llatina, encara que alguns facultatius opinen que en el seu origen devia ésser de creu grega; havent-se perllongat el braç inferior, sens dubte per a augmentar la cabuda del temple. Aquest perllongament ofereix un arc de volta de mig punt i és ja d'un caràcter menys primitiu que la dels tres braços superiors. Sens dubte en ampliar l'església degué traslladar-se al seu emplaçament actual la senzilla i elegant porta d'entrada, que és de la mateixa època que els braços superiors.

La torre quadrada, que consta de dos cossos, és el que afegeix esveltesa a l'edifici. Ofereix airoses obertures, en un altre cos octogonal, que descansa esveltament sobre el quadrat creuer. Té cinc absis, també quadrats; tres en la

part superior, el central dels quals correspon a l'altar major i els altres dos es troben als extrems dels braços del creuer.

Data la fundació del monestir de mitjans del segle X.

El seu fundador, Guifre, comte de Besalú (net de Guifre el Pilós, comte de Barcelona), hi establí monjos del monestir de Ripoll en nombre de disset, i el seu primer abat va ésser el monjo Jaufred.

Va ésser dotat de bones rendes i territoris, donacions i privilegis, que altres comtes i reis d'Aragó varen anar augmentant.

Passà en l'any 1073 al domini del monestir de Moissac, de la reforma de Cluny; però en l'any 1247, el rei Jaume I va separar la jurisdicció del monestir anterior de Sant Pere, la ciutat i la comarca de Camprodon.

La dependència de dit

Un magnífic i pintoresc paisatge de les rostes del Monestir

monestir del de Moissac va durar fins al 1325. Finalment, en 1835 l'abandonaren els monjos, degut als desordres antireligiosos que es produïren en aquells temps tempestuosos, per retirar-se a França.

En vàries oasions, i amb motiu de les guerres dels anys 1689 i 1793, va sofrir incendis i altres greus desperfectes, no quedant-ne en peu — segons testimonis de l'època — sinó l'església profanada i sense portes, que foren cremades en un dels sacrílegos incendis.

La història, mentrestant, fa el seu curs, porta l'alè a les coses totes plenes de records d'allò que ha estat, és i serà la glòria de la nostra terra.

Els tràngols pels quals passen les creences de l'hora actual no són prou per a llevar a la tradició nostrada aquell aspecte que la fa inconfusible i que

de tant catalana com és, ens apar quelcom diví.

El monestir de Sant Pere de Camprodon, amb les seves centenàries pedres, és això: una tradició que, a través del temps, ha sabut persistir.

Rossend Vilalta.

La portalada de l'església.

L'entrada del recinte del Monestir.

El petit recer que fa de port de pescadors a la Barceloneta

LA BARCELONETA

UN periòdic català tenia no fa gaire la humorada de suggerir l'espectacle de certa Barcelona primitiva, perduda en les tenebres de la prehistòria. Espectacle insòlit, on uns homes salvatges i peluts caçaven feres sota les frondes de la plaça de Catalunya, centre aleshores d'intricat bosc, a la vora del cabdalós torrent el llit del qual eren les Rambles... Després, transcorregudes l'edat de pedra i la de ferro, vindria pel mar proper aqueixa civilització de la qual ha constituït de bon autuvi el magnífic empori una gloriosa mostra. Avui, a despit d'entropèlies imaginatives i de reporterismes retrospectius, no aconseguim, encara que ens hi esforcem molt, fi-

gurar-nos aquell bressol de Barcelona, tan remot, ni aquell antecessor del refinat barceloní dels nostres dies.

En efecte, la moderna capital catalana podrà a estones evocar-nos Nova York o París, metròpolis esplèndides a la seva manera cadascuna, mentre li manca, és clar, qualsevol caràcter primitiu, i fins i tot afegiríem que qualsevol caràcter propi si ens deixéssim influenciar per impressions massa superficials.

No hi ha, però, tal cosa. Barcelona posseeix fesomia *sui generis*, i pecarà d'injust qui s'atreveixi a negar-ho per desconeixement o mala fe. Obeeix l'equívoc de la seva presumpta falta de caràcter a què no volem veure la seva part típica o a què ella mateixa es dissimula darrera bonicis més o menys manlevats. Àdhuc es pot argüir que suposa una de les ciutats més característiques del món per diversos conceptes.

Ara bé; per discernir-ho cal prescindir de la seva eixampla, incolora, per sumptuosa que sigui, i refugiar-se en arcàics recons, vius, sense perjudici de l'anacrònic, buscant així el seu cor. Comporten, amén d'altres, semblants recons vells i cordials, les barriades de la Seu i les Drassanes, els carrerons dels voltants del port, la Barceloneta...

La Barceloneta! Heus ací una de les sorpreses que reserva Barcelona al viatger observador i sensitiu. Aquestes sorpreses enclouen els secrets de no poques localitats, uns secrets a crits que la gent no atina a sentir i que brinden contrastos pletòrics d'encant.

Tots saben, per exemple, que la Barceloneta implica una autèntica aldea de pescadors dintre de Barcelona, com dintre de l'aldarull parisenc implica l'illa de Sant Lluís una autèntica estampa provinciana. Sembla, però, que no ho sapigués ningú, potser perquè per sabut es calla, i a força de sabut o de callat acabarà per oblidar-se. Sí, en la gran ciutat de Catalunya existeix una aldea de pescadors oblidada a força de sabuda i davant de tal descobriment paradoxal ens enternim en encaminar-nos una de tantes vegades a l'indret que de sobte percebem plenament.

No cal situar en l'espècie de berruga que ostenta la brillant urbs mediterrània el nucli de l'antiga Barcino, fae-

Després d'uns dies de brega, a la mar, hom ha d'aparar els desperfectes de les xarxes.

Heus ací els preliminars de la venda de peix als mercats, on les mestresses hi deixaran part de la soldada.

ALDEA DE PESCADORS EN UNA GRAN CIUTAT

toria fenícia de Marsella altra temps, segons els historiadors prosaics, i fundació d'Amílcar Barca, segons els historiadors heroics. La Barceloneta només acusa una vetustat molt relativa. Es tracta d'un lloc avançat sobre el mar, i a espatlles del seu emplaçament s'erigeix la populosa Barcelona, que la limita a un simple accident. Però, a canvi de la seva insignificància, ens abellaix el que ofereix d'inopinada, admirant-nos com es conserva tan pura de mentalitat al llarg dels anys.

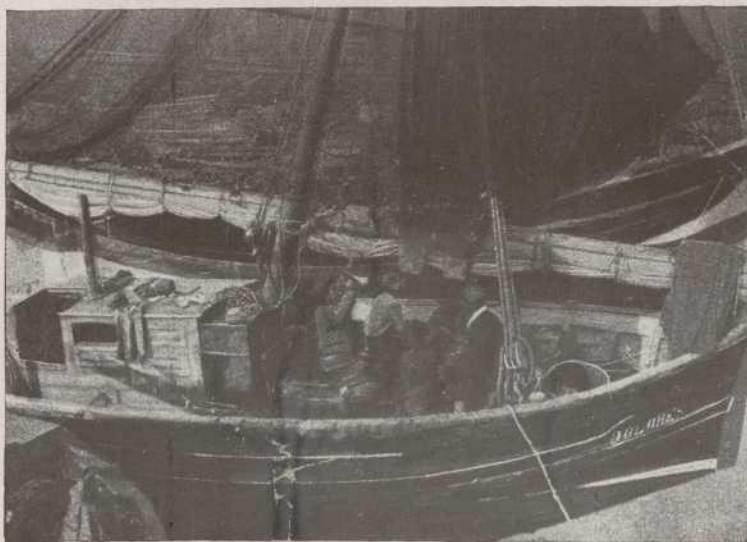
Interroguen a qualsevol dels pescadors que l'habituen, éssers senzills que apenas balucegen el castellà alguns quan hom els interpel·la en la llengua oficial i la existència dels

El moment de la subhasta de les paneres plenes de peix, escena de cada dia a l'arribada de les barques

Un cop classificada la pesca, cal transportar-la al lloc de la subhasta

Amb la barca fondejada a port, la família de tripulants celebra els seus àpats.

quals inclusivament es redueix a un baluceig. Es redrega al voltant una decoració pintoresca i simpàtica; a fora, el Mediterrani blau sota el blau del cel, retallant cap al confí de l'horitzó l'ala blanca de les veles llatines; pel costat de terra, estrets carrers amb casetes embanderades de roba interior, amb dones cosint a les portes, amb innumerable noiets pullulant igual que al sol les mosques, i a la platja, barques ocioses o xarxes esteses a eixugar. Abans d'ací terminen els trajectes de tramvia, i no passa gairebé ni un automòbil. Barcelona ens sembla a moltes llegües de distància, i, no obstant, a Barcelona ens trobem, una inconcebible Barcelona de poble.

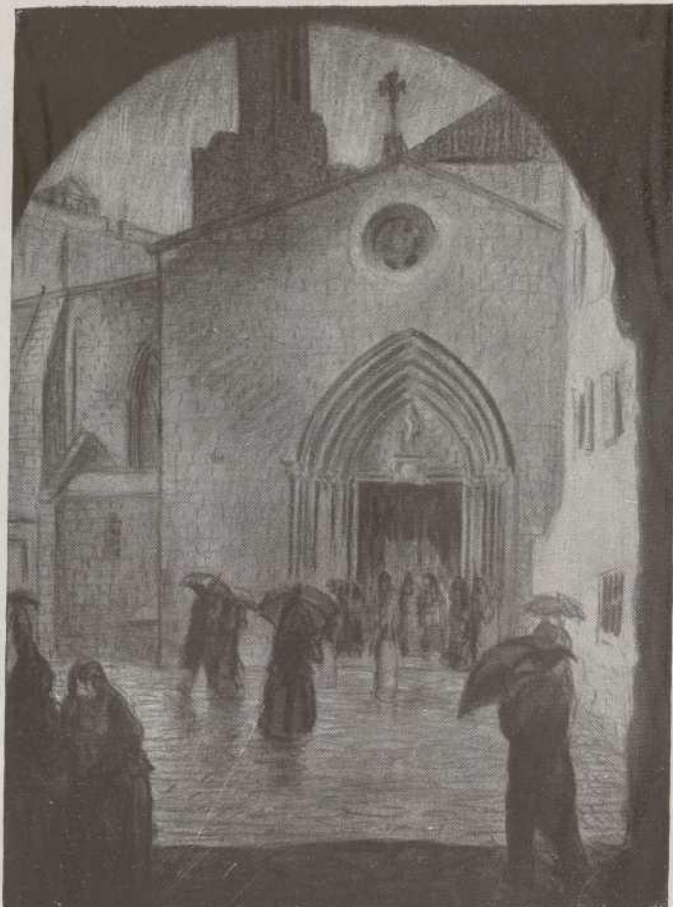
A través de paraules sòbries, reconstituïm la sòbria vida dels fills de la Barceloneta, vida que es circumseriu a la família i a les ones, sense diferenciar-se de la que arrossega un llogarret de Bretanya, sinó en detalls climatològics, una vida que us esbalaix a vosaltres, veïns de ciutats tentaculars. Malgrat tot, ¿no ho són ells mateixos també?... Sens dubte, però juraríem que ho ignoren o procuren ignorar-ho. I us parlaran de llurs feines marítimes, de llurs fogars, de llurs costums, de llurs festes, de llurs devocions, no parlant-vos per a res de llur participació en el tumult urbà, al qual romanen aliens. Us trobeu amb uns veritables vilatjans, que procedeixen i no surten de Barcelona, encara que se n'han desentès, indiferents a la seva magnitud, des de l'extrem rústic on nien. Tampoc no es denota llibert de grandesa aquest isolament orgullós o humil.

Els habitants d'un siti solen comprendre malament llurs aparents anomalies psicològiques, en cas d'advertir-les. Per a nombrosos barcelonins resulta inexplicable que encara aixoplugni la progressiva Barcelona una aldea de pescadors, i no faltaran qui s'avergonyeixin del detall una mica. En canvi, ho advertim a consciència i sentim la seva importància lírica, el seu abast emotiu, aquells que ho contemplem sense prejudicis, al marge. El fet, ultra una deliciosa troballa, se'ns revela afirmació autòctona, timbre de llinatge. Amb el seu aire de raval pobre o de supervivència abandonada, la Barceloneta reforça l'efectiva Barcelona i li aporta una imponderable riquesa espiritual. Per què? Pel seu estrany barcelonisme.

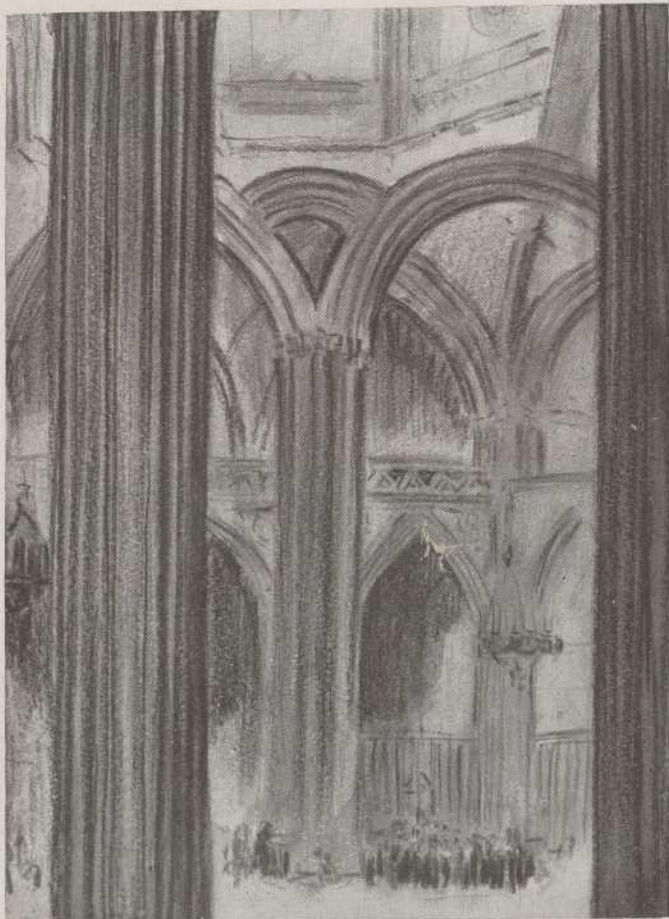
(Segueix a la pàg. 30)

L'església de Santa Maria del Mar, veritable joia arquitectònica

La vella i ombrívola església de Santa Anna

El bateig d'un infant sota les magnífiques voltes de la Catedral

ESGLESIES DE

POTSER hi haurà poques ciutats en el món que, com Barcelona, hagin tingut prou seny per exornar-se amb tantes perdurables obres d'art en allò que respecta a la bellesa estètica que deu traspuar del conjunt harmoniós que dóna fesomia pròpia a la població que ha sabut enlairar-se tan amunt en les concepcions de la seva ànima. És una cosa d'admirar, si més no, la grandesa d'esperit que ha guiat la gesta de la ciutat d'ençà de la seva multiseular fundació. Pedra sobre pedra s'ha format i s'ha engrandit; ha donat tot el que podia i més del que podia, fins arribar al dia d'avui, que és una barreja de modernitat i d'antigor, gonflada per la vida multiforme dels seus habitants.

D'entre les belleses substancials de Barcelona, les esglésies en són una de les que més la caracteritzen. Contemplar qualsevol edifici dedicat al culte, ja és com si diguéssim posar-se davant d'un lloc on l'esguard, per poc aguditzat que hom el tingui, hi troba aquelles qualitats que fan el miracle de fer-vos evocar un tros de la història de la ciutat.

La Seu de Barcelona, que té una valor intrínseca com a obra d'art, perquè és un monument d'aquells que són capaços de causar admiració so's en contemplar la ingent arquitectura, posada al servei de la fe, és una església, la més catalana i la que té contret un deure sagrat amb la ciutat, que li dóna, a través de les centúries, la raó d'ésser. La catedral barcelonina és la mateixa ciutat feta per a la contemplació de la vida que es mou al seu entorn, que es renova a cada generació.

La catedral, pel fet d'ésser el que és i el que representa, dóna la impressió cabdal del que fóra Barcelona sense ella. Fóra talment com si li manqués l'ànima.

Portalada de l'església de Betlem situada en el carrer del Carme.

La Plaça del Pi en les diades de les fires de Nadal

BARCELONA

Santa Anna ja és una altra cosa dintre el conjunt de les esglésies que un hom troba d'ací d'allà de la vella Barcelona. La seva antigor, que se'n va fins als temps primicers, té la gràcia de donar-li un respecte aciençat, que sols demana la presència dels fidels i el dring de les seves campanes acollidores.

Pels barris d'aprop de mar, allà on en altres temps l'aigua salobre llepava les pedres, hi ha l'església de Santa Maria del Mar. Aquesta església, que és un tros d'història de la ciutat, també té una austeritat de línies arquitectòniques que la fan digna d'admiració.

Pel cantó de la Rambla, pot dir-se en el cor de la ciutat, hi ha l'església de Betlem, una de les més belles, la que té al seu favor, encara, l'ésser el començament d'aquest carrer conegut amb el nom del Carme, que per la ciutat representa tota una força de tradició.

De l'església de Sant Agustí, situada al carrer de l'Hospital, tan ple de saba barcelonina, tots els anys per la fira de Sant Ponç surt una processó a benehir les herbes que s'hi venen i que sense aquesta cerimònia la gent creu que no tindrien les virtuts culinàries i curatives que hom els reconeix.

Església de Santa Maria del Pi, manifestació acabada d'harmonia per les seves proporcions estrictes. A la plaça del Pi, per a les diades de Nadal s'hi celebra una fira de pessebres que fa la delícia dels nens barcelonis.

La tradició s'agermana amb la fe. És l'aspecte més plaent que s'observa a Barcelona, perquè, malgrat de totes les convulsions i dels canvis en les creences que agiten el món, la tradició és allò que predomina amb més d'intensitat, amb caràcters eminentment racials.

La fira de Sant Pons en el carrer de l'Hospital

CRONIQUEES CATALANES

Una escena del segon acte de 'La Dama enamorada', de J. Puig i Ferrer, representada al Teatro Argentino.

Girona. Les autoritats i les nenes òrfenes en l'acte d'inauguració de l'asil.

UN oblit involuntari va fer que deixéssim d'esmentar en el nombre anterior de la representació en català en un teatre de Buenos Aires, d'una obra d'un dels nostres més forts dramaturgs contemporanis. No menys que "La dama enamorada", original de J. Puig i Ferrer, ens fou donada per un conjunt d'actors professionals amb la col·laboració d'algun significat element dels quadres d'afeccionats de les entitats catalanes.

L'obra és de les que val la pena de veure, tan per la bellesa del diàleg com per la força del contingut, i ens cal fer constar

que en la representació que vàrem veure ens va decepcionar la poca concurrència de catalans, ço que no és per encoratjar ningú per a que intenti organitzar representacions similars, i és una verdadera llàstima.

La interpretació es va ressentir una mica de manca d'assaigs; amb tot, hom pot dir que va anar relativament sòbria. No esmentem noms, perquè va ésser un conjunt bastant equilibrat.

□ □ □

Any de neu, any de Déu. Si la dita té roó, aquest any serà profitós per a Catalunya, perquè aquest hivern hi ha hagut algu-

nes nevades molt fortes, la qual cosa ha donat ocasió als afeccionats a l'esquí a poder practicar el bell i sanitos sport.

La vall de Núria i els seus voltants s'han vist envaïts de gent de ciutat, que amb la facilitat de comunicacions, s'hi ha traslladat per recórrer-la en tots sentits fent zigzagues i també algun cap-girell, conseqüència inevitable en els aprenents.

□ □ □

El nostre, pel general, pacífic Mare Nostrum, de tant en tant s'encalabrina i els habitants de la seva vora en paguen les conseqüències. Es el que ha passat suara

Gran i xics, amb entusiasme, es preparen a fer-se passar el fred per mitjà de corredisses a la neu en els voltants de Núria.

Els temporals han ensorrat diferents construccions de la barriada de Pekin, al Poble Nou.

El Palau Nacional de l'Exposició després de la nevada del mes passat.

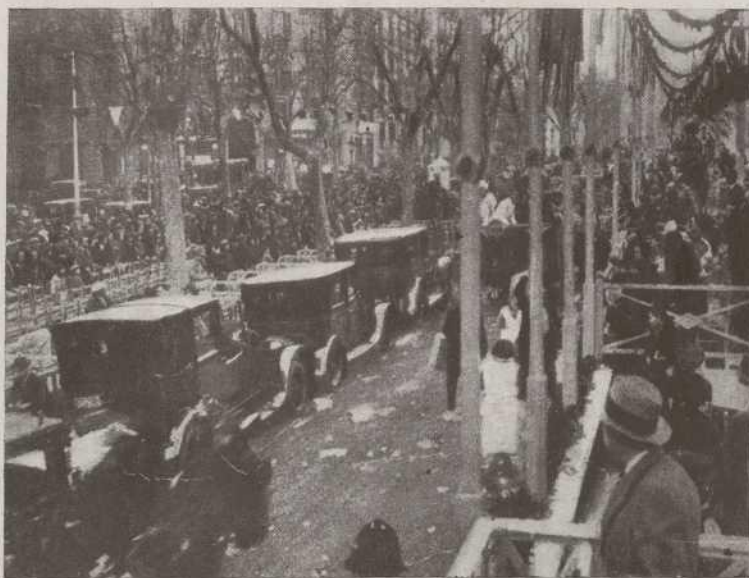
La plaça d'En Clavé a Manresa, emblanquinada per la neu.

amb els pacífics habitants de la barriada de Pekín, al Poble Nou, de Barcelona.

Uns temporals una mica forts han enderrocat unes quantes construccions, i les famílies que les habitaven s'han vist obligades a allotjar-se provisionalment en altres indrets.

□ □

Si bonie és el panorama de Barcelona en temps normal, ben atraient resulta després d'una nevada, però com que aquestes no són gaire freqüents en la ciutat cap i casal, quan hi ha neu surten els fotògrafs a aprofitar l'avinentsa per treure plaques dels diferents indrets per guardar impressions de la ciutat que no són pas possibles de veure molt sovint.

Un aspecte del Passeig de Gràcia durant la rua de la tarde del diumenge de Carnaval.

I el mateix que a Barcelona, passa també en altres llocs de Catalunya, on l'emblanquiment improvisat per la neu dona un aspecte semblant al de pobles i ciutats

de clima ben diferent del nostre, en el qual les escasses nevades sols serveixen per variar un xic el panorama i perquè algun afeccionat a les arts es senti amb vocació d'esculptor bastint figures arreu.

□ □

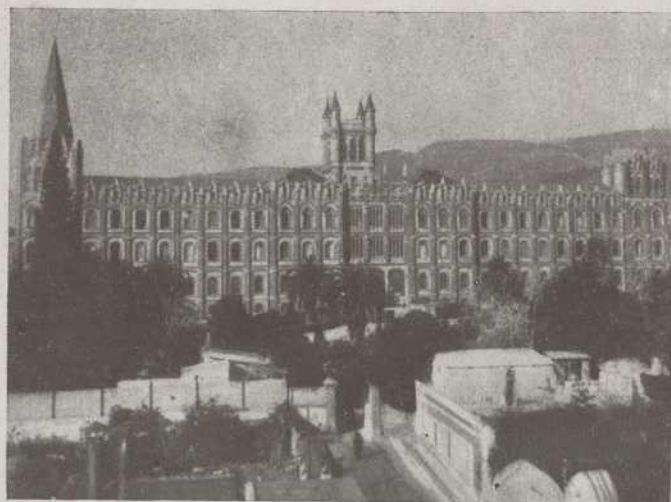
Com més va, menys importància es dona en la celebració del Carnaval. Les facilitats que per divertir-se hi ha avui en dia fan que hom no tingui d'esperar, precisament, aquestes diades per fer-ho.

Pertò els actes de Carnaval ara passen sense pena ni glòria, i sols per seguir una mica el costum hom celebra les passades i les rues, mancades però d'aquell esclat d'alegria i d'entusiasme d'anys enrera.

(Segueix a la pág. 30)

L'equip del Barcelona que enguany ha guanyat el campionat de Catalunya (per 3 a 2).

La residència dels jesuïtes de Sarrià, que amb motiu de la llei d'expulsió ha passat a mans de l'Ajuntament.

Les colles de caramellaires que amb el producte dels seus cants van a celebrar la festa als defores.

Amb formació militar, però amb armes inofensives passen, tot satisfets, pels carrers.

Si la Quaresma és temporada de recolliment tradicional a la nostra terra, les diades de Pasqua, en coincidir amb els inicis de la Primavera, desperta en la nostra gent un afany d'expansió i d'alegria que es manifesta en un seguit de costums populars i típics.

Cada terra fa sa guerra, i si és veritat aquest aforisme en quant significa que cada poble posa en les seves lluites pel progrés humà la millor part del seu propi esperit nacional, ho és també a Catalunya i, principalment, pel que fa referència a la manera que els catalans tenim d'exterioritzar la nostra joia col·lectiva.

PASQUA I LES SEVES TRADICIONS

Poble de llarga història el nostre, geogràficament situat en aquella part del món on primer que en lloc s'ha desenvolupat la civilització que avui ja és patrimoni comú de la major part de nacions, vora la mar mediterrània, amb un clima

sà, es lògic que totes aquestes circumstàncies hagin contribuït a fer-nos agradable el viure.

Entre aquestes i especialment en els nuclis urbans, es manté amb el mateix fervor la tradició de sortir als defores a celebrar les diades de Pasqua. Per això en aquells dies veuren ja de bon matí les colles amb atuells de tota mena, dirgir-se cap al lloc que per endavant han escollit.

Particularment curioses són les colles que surten amb formació militar i armats amb artefactes culinàries simbòliques, que donen una nota més de variació a l'alegria de tothom, tradicional en aquelles diades.

Entretenint-se jugant mentre hom espera que el dinar estigui a punt, grans i xics en democràtica barreja

LA NOSTRA LITERATURA CLASSICA

LA literatura catalana — com totes les neollatines — va néixer i es va desenvolupar d'una manera lenta, paulatina i estretament lligada a la constitució social dels segles mitjos.

El Concili Reusense de 813 mana als bisbes la predicació en llengua vulgar, i el Concili Turonense del mateix any parla ja taxativament de la traducció de les homilies dels Sants Pares. Aquesta disposició, acceptada pel Concili Maguntí de 874, que s'inclou entre les *Capitulars Franques*, va ésser la causa remota de les *Homilies d'Organyà*, primer text literari català conegut.

Tot just nascuda, la literatura catalana emprèn la lluita per la seva individualització, en la qual es distingeixen tres moments anàlegs, encara que no simultanis, als d'individualització nacional: separació, integració, expansió. En el llarg i interessant moviment de *separació*, el primer esforç és per a *secularitzar-se*. La literatura va néixer i créixer a l'empareda de l'Església, quan només ella comptava amb homes instruits; des del moment en què tals homes es varen donar també en la societat laica, devia començar la secularització de la literatura.

Però a Catalunya, com a la Itàlia del Nord, la poesia artística no brolla autònoma. Els oradors catalans, entre els quals descollien Guillem de Cabestany, Guillem de Bergadà i Cerverí de Girona, es formen en l'escola provençal, i així, al mateix moment en què la nostra literatura acaba de guanyar la batalla de la seva secularització, ha d'emprendre una altra lluita, més forta encara, per a *monolingualitzar-se*, per a assolir que en la poesia artística no s'usi una llengua distinta — encara que sigui molt semblant — de la parlada. La batalla és àrdua i tenaç, però acaba també en victòria. La poesia catalana, que fins a les darreries del segle XIII es produeix en llengua provençal — sense mancar-hi catalanismes — forja després un llenguatge mixt, català a provençalat, fins que en el segle XV aconsegueix desfer-se completament de les darreres formes provençals que sobre ella graviten.

Mentre està realitzant-se encara en la nostra literatura el moviment de separació, se'n verifica un altre no menys important: el d'*integració*. Això és, conquesta de nous gèneres i producció per totes les classes socials i en totes les regions del domini lingüístic: integració geogràfica.

Des del moment en què, mercès a la creació d'Universitats i Estudis, són doctes en la llengua llatina ciutadans que usen habitualment la llengua del poble, la *in-aegració de gèneres* en la nostra literatura només és qüestió de temps i oportunitat. Hom pot afirmar que, en termes generals, la producció llatinoeclesiàstica es redueix als ordres filosòfic i teològic, i encara

aquest fet presenta la magna excepció de Ramon Lull, qui produeix en llengua materna una de les majors i més genials construccions filosòficoteològiques dels segles mitjos.

Si el desallotjar la llengua llatina dels gèneres literaris ja formats i que, per tant, tenen llurs cànons tradicionals, costa algun treball, naturalíssimament, pel contrari, s'escriuen en la llengua del poble els nous gèneres que la progressiva evolució de la literatura, en harmonia amb el geni de l'època, produeix. Així, alguns capdills militars, que tal vegada ignoren la història antiga, però que han viscut la contemporània, senten la necessitat de llegar als seus la relació dels fets importants que varen presenciar o dels quals varen ésser-ne actors. La literatura narrativa fa la seva aparició primer amb els cronistes.

Com efecte d'aquesta integració, feliçment continuada fins al seu termini, la literatura catalana ni és una literatura fragmentària — que només cultiva alguns gèneres i abandona els altres, acceptant la producció aliena, com l'antiga literatura gallegoportuguesa, — ni tampoc presenta obres esporàdiques en cada gènere, sinó que aquets, al contrari, en ella neixen, progressen, mútuament s'influeixen i desapareixen, seguint la llei fatal d'evolució literària. Les cròniques formen ininterrompuda sèrie des de Jaime I (1274) a Carbonell (1536); Guillem de Cervera (p270), Ramon Muntaner (1325) i Bernat Metge (1398) presten materials al *Tirant lo Blanch* (1497), i poetes del segle XV imiten i glossen a trobadors del XIII; el *Blanquerna*, escrit per Ramon Lull cap al 1284, reviu en el *Spill de la Vida Religiosa*, posterior a 1515; Eximeniç (1400) retreu versos de Cerverí de Girona (1272), i Pase (1420) altres de Guillem de Cervera; certs passatges del *Spill*, de Jaime Roig (1460), repliquen a altres del *Somni*, de Bernat Metge; en ple segle XVI (1538) Francese d'Olesa escriu una *Art de Trobar*, que admet comparació amb les dels segles XII i XIII. Pere Serafi (1565) per bona part de les seves poesies, ens sembla un trobador retrassat, etc.

El moviment d'*integració* de la literatura catalana té lloc també en el *subjecte productor*. En altres termes, hi contribueixen totes les classes socials: nobles, com Guerau de Cabrera, el vescomte de Rocaberti i els March; ciutadans, com Cerverí de Girona, Bernat Metge i Jaume Roig; militars, com Pere Salvatge, Muntaner i Jordi de Sant Jordi; clergues, com Guillem Nicolau i Roig de Corella; científics, com Arnau de Vilanova, Sesplanes i Tressents; monjos, com els anònims de Ripoll i Sant Cugat; frares, com Eximeniç i els germans Ferrer; jueus, com Jafudà Bonsenyor i l'extensa família dels Cresques; conversos, com Jeroni de Santa Fe, i renegats, com An-

selm Turneda. Poques literatures presenten un nombre tan quantios de burgesos literats com la catalana, però cap no compta, com ella, amb tants de noms de reial progènie. La dinastia barcelonesa des d'Alfons I el Cast a Martí l'*Humà* (1162-1410) ofereix una sèrie gairebé no interrompuda de prínceps literats; poetes varen ésser Alfons I, Pere I, Pere II, Jaume II, Joan I i Martí; cronista, Jaume I; cronista, poeta i orador, Pere III; noms als quals cal agregar els dels seus parents Frederic III de Sicília, Constança de Mallorca, l'infant Pere, Jaume II d'Urgell, etc.

Gràcies a la col·laboració de tan diverses classes socials, la literatura catalana difereix totalment de la monòtona producció d'un cenacle i, reflectint antitètics sentiments i idees, escriu pàgines d'exaltat misticisme, de profunditat teològica, d'escolàstica subtillesa, de semítica austeritat, de causticíssima sàtira, d'odis i venjances feudals, d'amor reprimida o desbordant, de pur lleialisme, de jactanciosa altaneria, de patriòtica fermesa. Gràcies a ella també, la nostra literatura és de les que compten amb més abundants i heteròclites traduccions, des de la *Bíblia* al *Coran*, des de Ciceró a Boccaccio, des d'Alfons el *Savi* a Alain Chartier, des de Ptolomeu a Avicena, des de la *Ciutat de Déu* a les *Heroides* d'Ovidi.

S'integra aiximateix la literatura catalana en l'ordre geogràfic, encara que la contribució de les diverses regions — com en totes les literatures ha ocorregut i ocorre — per circumstàncies econòmiques i culturals, és notablement desigual. La major participació pertany al nucli nacional, l'antiga Marca Hispànica, dintre Catalunya; a Mallorca, dintre les Balears, i a la capital amb la seva horta en el regne de València. El desplaçament de Nord a Sud del centre productor de la nostra literatura, és un dels seus fets més característics. Va iniciar-se al Rosselló, amb els trobadors Berenguer de Palazol i Guillem de Cabestany; segueix pels comtats pirenaics, amb els altres trobadors i les *Homilies* d'Organyà, fins a arribar al pla de Barcelona; salta molt aviat a Mallorca i acaba per donar efimera encara que esplèndida floració en les terres valencianes. Alguna cosa aporta la mateixa Catalunya però tardívol i de valor escassa. València defalleix aviat i no triga a col·laborar a la literatura castellana, mentre Catalunya i Mallorca, d'esperit nacional més intens, emmudeixen fins al triomf del Romanticisme.

Per aquesta aportació de totes les regions, la rica varietat del paisatge que s'extén "des de l'estany de Salces a les palmeres d'Elx", des de les planures fronterisses d'Aragó a les illes rients disperses en el mar llatí, es reflecteix a través d'escriptors influïts per ambients tan diversos

en l'aspecte, un sí, però formosament vari, de la nostra literatura. La poesia trobadoresca i la poesia històrica tenen llur seient a Catalunya; Mallorca produeix especialment obres filosòfiques, sapiencials, astrològiques i profètiques; pertanyen a València els grans poetes i les millors traduccions clàssiques. Altres gèneres són cultivats per igual en totes les regions catalanes.

El tercer moment de procés constitutiu de la literatura catalana és el d'expansió, el sortir-se de les seves pròpies fronteres lingüísticonacionals, la qual cosa té lloc en tres formes: propaganda personal de les idees, difusió de les obres catalanes a l'estranger i contribució dels estrangers a la nostra literatura. Per exemple, potser cap pot oferir una literatura de *propaganda personal de les idees*, com la que varen portar a cap Ramon Lull i Arnau de Vilanova, les figures més plenament europees de la seva època, si val la paraula. En el primer quart del segle XIV només aquests dos catalans, convertits en pesombre de papes, reis, teòlegs i prebendats, varen torbar amb la llur veu—evangèlica l'un, apocalíptica l'altre — la concupiscent relaxació de la societat cristiana.

Del coneixement i estimació de la nostra literatura a l'estranger n'és una prova feient la *Carta proemi* (1449) del marquès de Santillana al condestable don Pere de Portugal — proclamat més tard rei, amb el nom de Pere IV, per l'aixecament de Catalunya contra Joan II.

Però el que millor demostra la difusió de la literatura catalana és el nombre de traduccions que va suscitar. Les obres de Ramon Lull, que tant varen influir en la producció de l'infant don Joan Manuel de Castella (1282-1347), no varen trigar a ésser portades a la llengua francesa; dels segles XIV i XV existeixen versions de *Blanquerna*, *Fèlix de les Meravelles*, *Libre de Cavalleria*, etc. Jacob Cadrique de Uclés (1402) va traduir al castellà els *Dits de savis i philosophs*, i el mateix va fer Diego Ordóñez de Madrid (1478) amb l'*Expositori de la pensa a Déu*, de fra Bernat Oliver (m. 1348). No menys difusió varen assolir els escrits de fra Francesc Eximèniç (1340-1410): el *Libre dels Angels* va ésser traduït al castellà per Miquel de Cuenca i Gonçal d'Ocaña (1434), i també al francès (abans de 1476); a aquest idioma va ésser-ho la *Vida de Jesuchrist* (abans de 1482); del *Libre de les Dones* n'existeixen tres versions castellanes, la més moderna d'Alonso de Salvatierra, al semblar (1541). Sort semblant va tocar-li a la *Menesalia*, de Mamed Díez, majordom d'Alfons el Magnànim, traduïda per Martí Martínez de Ampiez (Saragossa, 1495); a la *Història del patriarca Joseph*, de Roig de Corella, traslladada al castellà per un andaninim (1507), etc. Fins iniciada ja la nostra decadència, el *Spill de la vida religiosa* (1515) es va imprimir en castellà amb

el títol de *El Deseoso* (Toledo, 1536), i les *Ordinacions palatines*, de Pere del Punyallet, varen ésser traduïdes per Miquel Clemente i dedicades al príncep Carles (1564).

És curiós el fet que algunes obres, d'origen no català, per la llur versió catalana varen ésser conegudes i aprofitades a Castella. Així va ocórrer amb la *Cirurgia*, de fra Thierrí, traduïda al català per Guillem Corregger; amb el *Libre que feu Mocer de les herbes quina virtut han*; amb el *Libre de Cuina*, de Rupert de Nola — l'edició castellana de la qual, de 1525 (Toledo), prové de la catalana, de 1520 (Barcelona)— etc., i no solament això, sinó que alguns clàssics llatins varen penetrar a Castella per idèntic camí: la versió de l'*Agricultura*, de Paladí, feta per Ferrer Sayol (1380), va ésser portada al castellà i era a la biblioteca del marquès de Santillana; la traducció del *Valeri Màxim*, per Diego de Lembraña (1411), no prové pas de l'original llatí, sinó del text català, a d'Antoni Canals (1395), etc.

En un altre aspecte es manifesta el caràcter expansiu de la literatura catalana: en el nombre d'estrangers de llengua que hi *valen col·laborar*.

En el segle XIV, els poetes catalans, quan no escrivien en català o en catalanoprovençal, ho feien en francès. Guillem de Torroella, *Fronçino e Brisona*, Jaume Escrivà. La producció castellana no influeix damunt la nostra, però la nostra influeix damunt la de Castella. Des de principis del segle XV aquesta influència passa de literària a lingüística; molt abans que cap català produís en castellà, don Enric de Villena escriví en català *Los treballs d'Hercol* (1417), i aquest fet no és pas un cas isolat, sinó que l'acompanyen la producció bilingüe del navarrès Valtierra i l'exclusivament catalana d'un altre navarrès, Francesc de Mézeca, i dels aragonesos Martí Garcia, Roderic Díez, Manuel Díez i Pere Navarro. Solament molt entrat el segle XVI se'ns ofereix l'assimilació d'un català a la literatura castellana — Joan Boscà Almogavar (*Boscan*) — en tant que mig segle abans s'havia operat la de Garreta (*Cariteo*) a la literatura italiana.

On no existeix una literatura nacional, la vida nacional és imperfecta. L'íntim sentiment de solidaritat que s'anomena esperit nacional o patriotisme existia a Catalunya en temps dels Berenguers, però calia l'aparició de la literatura en llengua vulgar perquè pugués expressar-se, com realment es va expressar, en tota la seva ingénua fermesa. La nostra literatura ostenta un fondo caràcter nacional mercès principalment a les grans Cròniques i a l'oratoria patriòtica i política, desenvolupada molt aviat per la constitució democràtica de Catalunya.

El gloriós esforç dels catalans durant dues centúries i mitja, l'arrencar del poder musulmic els reialmes de Mallorca, València i Múrcia, amb Jaume el *Conqueridor*; el

deslliurar Sicília i vèncer el poder immens de França i del Papat, en nou anys dignes per la llur tensió èpica de les epopeies alexandrina i napoleònica, sota el cavalleresc Pere el *Gran*; el devastar Anatòlia, Macedònia i Tràcia, i establir-se a Àtica i Bècia amb els terribles almogàvers, flagell de turcs i de grecs; la conquesta de Cerdenya i Còrcega; les inacabables lluites contra Venècia, Gènova y Castella, al mateix temps que la propagació de la llengua i el desenvolupament del comerç: heus ací el que viu i palpita en les Cròniques catalanes, en l'estil solemne i lapidari del franc i liberal *Conqueridor*, en el sever i eixut de l'imparcialíssim Desclot, en l'abundant i càlida de l'entusiasta Muntaner, en el recarregat a vegades, habilíssim sempre, de Pere el *Cerimoniós*.

I no solament això. No solament el gènere més nacional és el més important en la nostra literatura, sinó que, exemple únic tal vegada, transfon la seva saba al gènere imaginatiu, a la novel·la cavalleresca. Desclot reviu en el *Curial é Guelfa*, i Muntaner en el *Tirant lo Blanch*. La llegenda de l'esperadriu llibertada pel comte de Barcelona, amb què s'inicia la èrònica de Desclot, és perfectament reconeixedora entre les primeres aventures de *Curial* que narra també el desafiament de Burdeus i es va emplenar completament del llegendari prestigi de Pere el *Gran*. Per altra banda, Tirant, amb tot el llinatge de Rocassalada, en quant arriba a Constantinoble ja no és sinó la poetització de Roger de Flor amb els almogàvers; iguals són les honors que se li tributen, iguals les preeminències que se li concedeixen, igual la precària situació en què es troba l'Imperi, iguals les derrotes que la seva poderosa espasa influeix als turcs. En el fons imaginatiu de moltes altres obres influeix aiximateix la història pàtria, com en el *Somni*, de Bernat Metge; en el *Purgatori*, de Ramon de Perellós; en el *Spill*, de Jaume Roig, etc. I encara prescindint d'entrellaçaments històrics, que es tradueixen a qualsevol idioma, novel·les com *Tirant* i tractats filosòficsopolítics com *Lo Regiment de Prínceps*, i no se'n podrà esborrar l'ambient de catalanitat que les circumda. Pot fer-se major ponderació del caràcter nacional d'una literatura?

Nascuda la literatura catalana en el segle XII, termina el seu procés constitutiu en el XIV, i abans d'obrir de bat a bat les seves portes a les aures del Renaixement — que molt aviat va pressentir — queda ensopida, latent sota decadència tan suporífera, que redueix el seu interès al bibliogràfic.

A dos ordres de causes — literari i polític — va obeir l'estancament de la nostra literatura en el segle XVI. En el primer, l'aferramat als motllos provençals; en el segon, la pèrdua de la nostra independència.

Lluís NICOLAU D'OLWER.

EL CARNAVAL ANTIC A BARCELONA

LA RUA, A TRAVÉS DEL TEMPS

Ja se n'és anat el Carnestoltes. És gairebé obligat, doncs, parlar de la *Rua*, la típica desfilada barcelonina, de vella tradició, que, amb altes i baixes — més baixes que altes — segueix subsistint a desgrat dels auguris d'una mort propera que hom li fa cada any.

La *Rua*, en el seu temps d'esplendor, es feia a les Rambles. Després passà al passeig de Gràcia, i d'allí a la Diagonal i a Monjuïc. A cada trasllat perdia categoria i popularitat.

El Carnestoltes és de vella tradició a Barcelona. Diu l'historiador Carreras Candi que ja en temps de Pere el Cerimoniós es feren grans festes. Carotes i barbes postisses eren prohibides a Barcelona, en 1390, pels abusos a què donaven lloc; i el divertit i perillós *joc de les taronjades*, o batalla de taronges, es portà a cap pels tortosins, davant l'esmentat monarca, en una festa a l'Ebre, quan el riu era més aprofitat per a esbargiment d'aquells veïns, que el que ho és actualment.

El *joc de la taronjada* el creiem essencialment barceloní. Apareix prohibit per un ban dels Consellers de 1402. A despit d'ésser severament penyorats els que es dedicaven a aquests esbargiments — puix que es convertí en diverses ocasions en pedrades desenfrenades — no assoliren la seva supressió. Un altre ban de 1411, esmentava com els nostres ciutadans es llançaven a aquesta lluita carnavalesca, de les finestres i terrats de llurs cases estant, passant de les taronges a les pedres i a altres projectils de fàcil tirada. El ban de 1423 imposà penyores per tirar focs artificials, "focs grecs i voladors"; del 1433 endavant es prohibí de tirar "taronges, segó i serradures".

La nostra plaça de Sant Jaume era el lloc obligat de les disbauxes del carnestoltes del segle XV, i en el seu elegant porxo o galeria gòtica, es portaven a terme durant aquests tres dies, balls populars. La *Rua*, o passeig de màscares i carruatges, es celebrà, de molts anys ençà, a l'espai lliure existent davant les muralles de Jaume I, o sigui a la vella Riera, o Rambla d'avui. El rei Felip de Borbó, els tres dies de Carnestoltes de 1701, que els passà a Barcelona, assistí, en cotxe, "pel mig de la *rua* que feien a la Rambla".

L'ús de les carotes, que encara era tolerat en 1701, a desgrat de les seves continuades prohibicions, tornà a castigar-se en 1714, mostrant el segle XVIII, una tal severitat contra totes les pràctiques del Carnestoltes, que pogué acabar amb ell, inclús amb la mateixa *Rua*. En reestrablir-se aquesta, en el segle XIX, la seva animació fou variable, segons els anys.

Així, en 1848, trobant-se la *Rua* en decaïment, comparada amb anys anteriors, Cortada i Manjarrés n'escriviren: "En altres temps abundaven els cotxes dels particulars, en els que llurs famílies anaven a lluir els seus trajos; en el dia pot dir-se que les tartanes tenen majoria, i els omnibus i mitges fortunes de lloguer són els únics carruatges que de tant en tant interrompen la monotonia, d'aquests mobles, que Déu confongui i que no es diuen carros per un pèl. I no és poc, si en mig de la línia de carruatges, no s'hi introdueix algun carro dels més bruts de la neteja, muntats per mitja dotzena d'homes, mal pentinat l'un, amb vestit de dona, i més indecent i fastigós aquell, que aixeca la bota en ademans repugnants al més cínic observador".

La *Rua* que es celebrà l'any 1857, figura també, com una de les més animades que celebrà Barcelona. Es celebrà, com de costum, que es conservà fins fa pocs anys, a les Rambles. Milers de màscares bullien pel passeig i centenars de carros, carroces i carretes li donaren el segell d'una grandiositat inusitada.

Cridaren l'atenció una comparsa de llusos, precedida d'una banda de música, els professors de la qual vestien el trajo de mariner; un ramat de galls indis, conduïts per pagesos, i diversos carros amb alusions a la realització del projecte d'Eixample de la capital.

Canonge, el popular cirabotes i afamat prestidigitador, organitzà també un grup; guerrers amb llances, una banda de timbals i diverses carroces alegòriques de la indústria del *limpia, fija i da esplendor*, i de l'art de l'escamoteig. Darrera anava Canonge, vestit d'espanyol del segle XVI, repartint flors, versos i monedes d'un quart trepades i guarnides amb una cinta.

La Societat Euterpe figurava amb una nombrosíssima comparsa de segadors, precedint un carro ple de garbes arrossegat per dues parelles de bous, dintre del qual hi anava l'encarregat dels jardins de l'Euterpe, que tenia cent tres anys. Els coristes, disfressats, cantaven corals de Clavé, i des d'un carro tiraven fulls en els quals hi havia poesies catalanes de l'immortal músic poeta.

Ara, la *Rua*, no és ni ombra de la d'aquells temps. No sembla, però, que tingui pas ganas de morir-se.

ELS BALLS DE DISFRESES, A BARCELONA, TENEN UN BRILLANT HISTORIAL

EL Carnaval d'enguany ha estat, més o menys, com tots els carnivals que venim celebrant de molts anys ençà. "Això s'acaba", diuen els vells, però no *s'acaba d'acabar*. Solament els balls, un jorn tan

anomenats a Barcelona, conserven quelcom de llur prestigi d'abans.

El Carnestoltes barceloní es va iniciar, precisament, a començaments del segle XIX amb els balls de màscares.

Les cròniques en registren un de celebrat l'any 1803, amb caràcter de beneficència, que tingué lloc en un local construït expressament darrera l'església de Santa Mònica, al qual concorregueren més de deu mil persones disfressades.

Fins a 1875, el nombre de balls de disfresses va anar augmentant, d'any en any, rivalitzant els seus organitzadors en esplendidesa i bon gust.

A més dels que hom celebrava a les cases particulars, i els que es feien en casinos i societats, entre els quals cal esmentar els tan famosos de la "Paloma" i del "Gavilán", se'n donaven d'altres, no menys fastuosos als teatres Principal, Circ Ristori (avui Circ Barcelonès), Prado Catalán, Romea i Liceu, distingint-se els celebrats en aquest darrer coliseu per la seva magnificència, que eclipsà la de tots els balls que tenien lloc durant la temporada carnavalesca.

Els balls del Liceu es donaven de primer de gener fins a Carnaval, tots els dissabtes, llevat del de la Candelera, que era el més lluït de tots, el qual es celebrava la vigília de la festa de la Purificació.

La reproducció d'uns quadres de Battistuzzi poden donar idea de l'animació i esplèndid cop de vista que ofería la gran sala del Liceu en una d'aquestes solemnitats, a les quals acudia la millor societat barcelonesa, ja que els balls del Liceu no foren públics en un principi sinó de rigorosa invitació, la qual no es donava més que als propietaris del teatre i als socis que es subscriuïen, havent-se arribat a pagar pels dits títols, en certs balls, com el de la Candelera, fins a deu o dotze duros.

El teatre s'adornava amb un luxe insospitat. El vestibul estava encatífat i decorat amb miralls i macissos de plantes i flors. La balustrada de les llotges es cobria amb domassos adornats amb passamaneries d'or, i a la primera galeria es penjaven, a poca distància les unes de les altres, cistelles amb flors i fruits artificials, que produïen un vistós efecte.

La llotja escènica es trobava col·locada al nivell de la platea. En ella hi havia exposat un esplèndid decorat i al fons s'aixecava un entarimat per a l'orquestra, la qual era composta d'un centenar de professors.

La il·luminació era en realitat enlluernadora, emprant-se un nombre considerable de canelobres, llànties, salmons i lluernes plenes de bugies amb becs de gas.

El saló de descans es trobava també adornat i encatífat com la sala d'espectacles i

el vestíbul. Hi havia grans divans tapissats de vermell; cobrien les obertures grans cortinatges de seda i hi penjaven artístiques cistelles amb flors naturals.

Com a dependències alienes, hi havia pentinadors per a les senyores, i serveis de cafè, restaurant i dolceria.

La majoria de les senyores acudien a aquets balls disfressades. Els homes que usaven disfressa eren en menys quantitat. En canvi, era rigorosament exigit el vestit d'etiqueta.

No es quedaven molt enrera en esplendidesa d'adornament i d'illuminació els balls del Principal i del Circ Barcelonès, aquests darrers preferits de la colònia estrangera.

Els balls que es donaven a la Sala de Contractacions de la Llotja, eren organitzats per la Casa de Caritat i aconseguiren fer-se molt populars, encara que la seva sumptuo-

sitat quedava molt per sota dels anteriors. La concurrència que hi assistia, pertanyia en la seva major part a la classe menestral.

Es famós, pel seu caràcter típicament barceloní, l'anomenat *ball o sarau de la Patxada*, el preferit de la gent jove i de bon humor. Començava la temporada el primer de desembre i acabava el darrer dia de Carnaval.

El local on s'efectuava el ball es trobava situat al carrer de les Tàpies, que consistia en una gran sala del pis de baix de l'edifici, il·luminada amb espelmes de sèu, que acostumaven a deixar record en els vestits dels dansants.

La concurrència no era molt escollida, i les bromes que durant el ball es gastaven passaven algunes vegades dels límits del convenient.

Allí es ballava tot: del *ball rodó* a la

Bolangeria, i dels vals a la redowa. Els homes oferien un caramel a les senyores en invitar-les a ballar, caramel que guardaven elles com a testimoni de l'èxit obtingut.

Ometem tota indicació respecte als altres balls, perquè resultaria tasca impossible, atès el nombre exorbitant dels que s'arribaven a celebrar. N'hi ha prou amb saber que en l'any 1860 assolí la xifra de 112 el nombre de balls que es donaren, a càrrec de disset societats i cinc empreses, del primer de gener fins al 14 de febrer, sense comprendre en aquesta quantitat els celebrats en cases particulars i en casinos de barriada.

Després, els "balls dels frascosos", al Liceu, gaudiren de justa anomenada pel seu esplendor.

Avui, els de l'Artístic, mantenen la fama i el prestigi.

GLOSSARI DE L'HORA CATALANA

P E R J . M A S D E F L I X

XXXVIII

ARRIBEM a la festa màxima de tots els pobles de la civilització occidental, la diada pairal per excel·lència. Qui no desitja passar el Nadal en la seva llar? El viatger que se'n trobi allunyat, prou ha de plànyer's del seu isolament; però, si té possibilitat de fer-ho, com s'afanyarà a redossar-se al caliu familiar, més dolç, més suau, més reconfortant en aquesta diada! Festa de tradició celebrada en tots els pobles, en cadascun d'ells té una característica pròpia, però en tots és festa de joia, jorn de pau, diada de germanor.

Per a nosaltres, el Nadal té com una doble significació i ens fa sentir una major gaubança, de primer pel goig de trobar-nos rodejats dels nostres familiars, i després per la recordança d'aquell Nadal tan viu, tan típic, tan colorit, de la nostra terra. Res no hi fa la diferència climatèrica. Potser quan més brillant i enardida és ací la naturalesa, per contraposició, evaquem en la nostra memòria, amb més intimitat, amb més delícia, la gran diada arraulida de fret, embolcallada de neu, lluminosa, però, com un jorn de primavera:

El desembre congelat,
confús es retira;
abril de flors coronat,
que als àngels admira...

i se'n apareix més viva l'establia de Betlem, on

d'un roser a l'ombra,
d'un roser de maig,
n'ha florit un liri
la nit de Nadal.

Records, il·lusions, esperances! Com la revivim aquella nit tan clara, plena de cançons que entona el jovent pels costeruts carrers vilatans, per les amples vies ciutadanes! Anem a la Missa del Gall, missa de glòria que enjoia el cor i ens fa sentir

nins amb les ingènues cançons dels pastors:

Mentre Maria bressava i vestia
son ros i tendre fillet que no dorm,
perquè no plori ni en terra s'enyorí,
dolça li canta, dolçeta cançó:
No ploris, no, manyaguet de la mare;
no ploris, no, que jo canto d'amor...

Després, els pessebres. La corrua de parents i amics que visiten les llars on la tradició rendeix culte anyal a la naixença de l'infant Déu. Els instruments pastorals ressonen joiosos i les veus juvenívols entonen ardides:

Esta nit és nit de vetlla,
n'ha parit una donzella,
la miren i fa sol;
n'ha parit una donzella
un infant com una estrella
de la kirieleison...

sense faltar-hi la nota platxerosa del rabadà, sornaguer i dormilec, que ronseja per anar a l'adoració, perquè encara té són i de primer vol esmorzar...

I la glorificació de la diada culmina en el dinar pairal, amb el farcit indiò i els clàssics turrons i neules i el dorat vi de la terra, quan la família tota, al voltant de la taula, segella una comunió d'afectes en l'ara sacratíssima de l'honrada llar...

Celebrem, amics, en la nostra llunyària, aquesta festa tan universal amb el caire casolà de la nostra terra. Que en la nostra llar, constituïda lla on sigui, no hi manqui la recordança, el perfume, el sabor del Nadal català. Amb l'anhel de benaurança que a tots volem que'ns acompanyi, girem l'esguard als enyorats temps de joventans i alcem la veu, aquesta veu catalana sempre il·lusionada i somniadora que entoni el rústic i joios villancet:

Una estrella cau al prat,
una flor s'ha esbadellat,
tot belant juga el remat
amb la rossa macaruia.

Al·leluia, cor lassat!
Al·leluia, món gebrat!
Al·leluia, Déu és nat!
Al·leluia!

A Betlem van els infants
i els amics dant-se les mans,
i els promesos i els germans
i la vella en sa capua.
Al·leluia, vianants!
Al·leluia en nostres cants!
Al·leluia, catalans!
Al·leluia!

20 desembre de 1931.

DE LA NOSTRA COLLECTIVITAT

CASAL CATALA DE MONTEVIDEO

Havem rebut una atenta lletra d'aquesta entitat, en la que ens notifica la renovació del seu Consell Directiu, que ha quedat així constituït:

President, Pere Casanovas; vispresident, Esteve Vivó; secretari, Conrad Soler; prosecretari, Josep Vives; tresorer, Josep Miracle; contador, Josep Pubill; bibliotecari, Joan Blasi; vocals: Federic Rosa, Francesc Torrents, Joan Torres i Agustí Brujas; suplentes, i Esteve Duró.

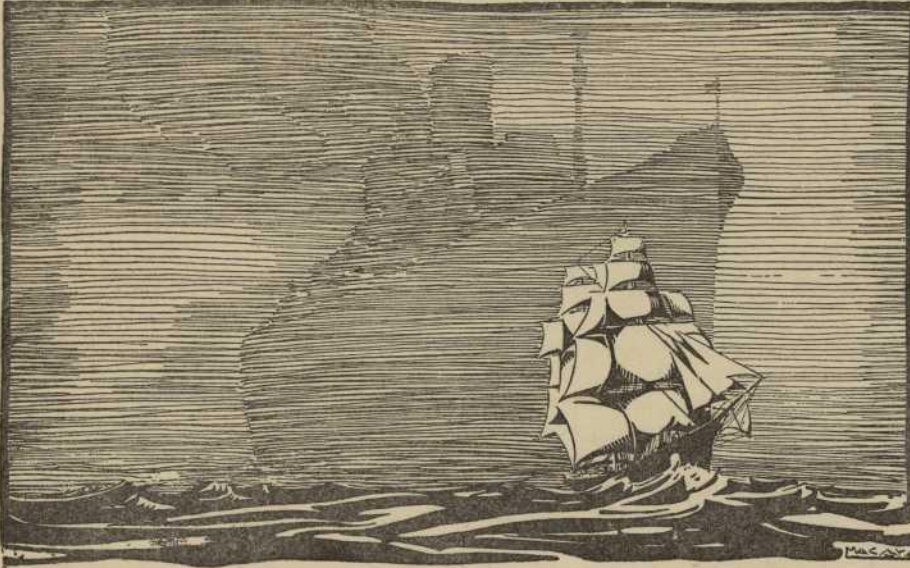
CASAL CATALA DE BUENOS AIRES

Per a la present temporada aquesta entitat prepara un seguit de funcions de teatre amb obres dels nostres millors autors i per alternar amb aquestes hom pensa tornar a reprendre les representacions d'aquelles obres que representin més bé les noves tendències de l'art teatral contemporani i que estiguin traduïdes al català.

Pel dia 24 del que som posara en escena el drama en tres actes del popular dramaturg Ignasi Iglésies "El cor del poble", sota el següent repartiment: Madrona, senyora Carme Jarque; Passarell, senyor J. Sagalà; Boira, senyor Miquel Lleonart; Fidel, senyor Florenci Company; Senyor Albert, senyor Joan Gol, i Xic, senyor Enric Tresserras.

Pel 23 d'abril, diada de Sant Jordi, es posarà en escena "La mare", de Santiago Russinyol.

Feria temps que enyoràvem les representacions d'obres com aquestes i esperem que es veuran molt concorregudes.

ARA FANT CENT ANYS

COM VENIEN A AMERICA EL NOSTRES AVIS

No era cosa gens fàcil el viatjar, ara fa cents anys. I si el viatge havia de fer-se per mar, i a Amèrica per afegida, les dificultats augmentaven de manera esfereïdora. No cal dir que l'any 1831 solament hi havia per viatjar, vaixells de vela. Els que feien la ruta d'Amèrica eren vaixells de càrrega, com els altres, amb l'única particularitat que tenien algunes cabines habilitades per a passatgers. Les embarcacions llavors més populars eren la corbeta "Nueva Teresa Cubana", els bargantins "Nacional", "Panchita Roig" i "Comercio" i la bricbarca "Borinquen", gairebé totes propietat de naviers sitgetans que tenien llurs vaixells matriculats a Barcelona.

Aquests vaixells eren de construcció catalana. Procedien de les drassanes, llavors famostíssimes, de Sant Feliu de Guíxols, Blanes, Arenys i Masnou. Tenien unes 500 tonelades i eren de línies esveltes i de sòlida construcció.

L'Emerencià Roig ha pistat de mà mestre els viatgers a Amèrica dels nostres avis. Escotem-lo:

El jorn que sortia el veler cap les Antilles, se'l veia amarrat al moll de la Riva, enfonsat pel pes del carregament emmagatzemat en les seves bodegues, amb les veles lligades a les vergues, botaló, estais i pic, a punt de maniobra.

Mitjançant un tauló entre el vaixell i el moll, començaven a passar els tripulants, portant a coll llur equipatge, unes caixes de fusta blanca sense pintar, amb el seu corresponent pany, de la grandària d'un bagul corrent.

El capità del vaixell i els passatgers de primera arribaven en cotxe. Finalment es parava a la vora del veler el cotxe corrent ple de saques de correspondència per l'altra banda del mar. En el vehicle venien també uns agents de la duana nacional, que aleshores feien el servei postal. Ells s'encarregaven de lliurar les saques al capità del vaixell, el qual en prenia nota en el llibre de registres de bord. Per aquest requisit, les saques eren col·locades en un lloc reservat de la bodega, i convenientment separades del carregament de la nau.

Aleshores era costum que els parents dels viatgers es trasllessin a bord del vaixell a acomiadar als viatgers. Mentre el vaixell sortia del port, es celebrava a bord un àpat de comiat. Quan el vaixell era fora del port i prop de la desembocadura del Llobregat, els parents baixaven i

tornaven a terra amb els llaguts dels pràctics. Des dels bots donaven als viatgers l'últim adèu, ple d'emoció i llàgrimes.

El passatger de primera pagava per un viatge de Barcelona a La Havana 600 pessetes, comprenent en aquesta quantitat l'allotjament i la manutenció, fent vida comú amb el capità i els pilots agregats. Aquests passatgers disposaven d'un menjador de reduïdes dimensions, il·luminat per la poca llum que entrava per una elaraboia. En l'habitació hi havia una taula per a unes vuit persones. De nit, el menjador s'il·luminava amb un fasal de petroli, emparat per una espècie de gàbia de filferro gruixut i daurat. Aquest departament, a més de servir de menjador, era el lloc on es conversava i fumava, sobre tot de nit i quan feia mal temps. Comunicava amb els camarots. Eren també aquests de reduïdes proporcions i el seu moblatge es reduïa a una llitera, un lavabo, un banc i un penja-robes.

La manutenció del passatge de primera consistia en un desdèjuni del dit entre els navegants d'aquells temps "café de popa", que era una infusió de café de Puerto Rico, negra, concentrada i aromàtica. En ell els passatgers mullaven durant els primers dies del viatge, pa torrat o tendre, comprat a l'última escala del vaixell. Quan aquest aliment s'acabava, es feia ús de galeta de primera qualitat, que els proveïdors de galeta regalaven als capitans del vaixells. Per a dinar es donava un guisat de sigrons o bé mongetes i un plat de bacallà o peixopaló estofat o condimentat típicament amb allioli. Per a postre, xurros, figues seques, nous i ametlles seques. Els diumenges es matava algun cabrit o gallina, amb la qual cosa els menjars guanyaven en qualitat i se'ls treia la monotonia de la setmana.

Els velers esmentats, a més del passatge de primera, admetien també passatge de tercera. El passatge en classe econòmica, costava, de Barcelona a Cuba 300 pessetes; comprenia cambra i manutenció, i la vida es feia en comú amb la tripulació. Disposava d'unes lliteres instal·lades a proa, a l'extrem davanter de la bodega. Menjaven, quan el temps era bo, a coberta, i si era dolent, sota el castell de proa.

La manutenció del passatge de tercera consistia en un desdèjuni del café ano-

menat "café de proa", que era un café clar lleuger i poc aromàtic, que es feia amb el que sobrava del café de popa que prenien el capità i els passatgers de cambra. En aquest café mullaven galeta ordinària. Per dinar i sopar els tripulants i passatgers de tercera menjaven una olla composta d'arròs, sigrons, *tasajo* i un entrant de bacallà o peixopaló, amb mongetes. Aquests adobs els menjaven en una cassola comuna. En ella hi posaven la seva forquilla o cullera, agafant cadascú la porció de menjar que tenia davant d'ell. Si els velers trobaven calma a alta mar, calaven uns aparells semblants als bolitxos, anomenats a la costa catalana *curricants*, amb els quals hom pescava tonyines, daurats i alcaboros. Si les pesques eren grosses hi havia alegria a bord, puix la manutenció era variada. La tonyina es menjava amb arròs de la marinera i amb allioli. Si la pesca era abundant, part del producte s'escavetxava i n'hi havia per a tot el viatge.

En els viatges en vaixells de vela, el passatge s'avorria molt. Després d'uns dies de viatge des de la sortida del port d'origen, els passatgers s'havien comunicat mútuament tot quan podien dir-se. Passats aquests dies, els viatgers s'entretenien ajudant a la marineria a apedegar veles, retorçar cordes i eixàrcies i compondre aparells de maniobres; mirant com els mariners feien el baldeig i les maniobres de les vergues, foques i estais; distraïent-se veient com el fuster de riera o "mestre d'aixa" arreglava una peça de l'orla, o calafatejava la juntura de les peces del llagut. Si plovia o feia mal temps, talment que els passatgers de primera no podien romandre sota el sostre de coberta, baixaven al menjador del bergantí i amb permís del capità improvisaven unes partides de *julepe* o manilla, partides innocents que permetia l'autoritat de bord, puix que els jocs d'atzar eren rigorosament prohibits a bord de les naus de vela.

Els viatges en naus de vela tenien els seus avantatges i contratemps. En tots els viatges es trobaven calmes, que a vegades duraven dues setmanes i que eren la desesperació dels viatgers. En aquella situació el vaixell estava quiet, com si estigués fondejat en mig de l'Atlàntic. A aquests contratemps s'afegia el vaivé del vaixell degut a les ones baixes i llargues, característiques del mar de fons, que emplenaven l'Oceà. Degut al balanceig del vaixell, les vergues topaven continuament amb els pals, produint un nyic-nyic monòton i pesat, el qual es feia insuportable per als viatgers, puix no els deixava dormir, descansar ni estar tranquils.

A les calmes succeïen generalment borrasques o tempestes que aixecaven les ones, les quals, després de desfer-se amb fúria contra el costat del vaixell, escombraven la coberta. Les ventades, en topar contra l'arboradura, cordatge i velam, produïen un soroll sord, aspre i imponent, com un concert infernal. Aquests temporals anaven seguits de llamps i trons eixordadors que semblava que anessin a acabar amb tot. En aquestes circumstàncies els passatgers, poc avesats als perills del mar, es tancaven a llurs cabines, i allí en els moments de perill, es recordaven dels seus parents, s'encomanaven al Cel i prometien un ex-vot si arribaven a llur destí sans i salvats.

Aquests contratemps tenien les seves compensacions. Si després d'uns dies de calma el veler trobava vents favorables, feien una bona "empopada" que permetien a la nau en una bona tirada recuperar el temps perdut. En aquest cas els passatgers s'entusiasmaven, oblidaven les penalitats passades i tot era alabar els viatges marítims, els vaixells on navega-

ven i el mar que separa tant les terres estimades.

Però la impressió més agradable es rebia quan el capità, després d'haver explorat l'horitzó amb l'ullera de llarga vista, exclamava: "Terra!" Al matí següent ja el veler navegava al llarg de la costa cubana. Costejant la gran Antilla no trigava d'arribar-se al port de destí. Una badia natural, plena de velers de tota mena, que tenien per fons una població blanca i riallera com totes les de la costa cubana.

I mentre el veler, corbeta o berganti entrava al port i amarrava, els passatgers sentien un dels plaers més intensos de llur vida: el d'haver arribat feliçment al terme de llur viatge sense novetat i sense cap contratemps; el de poder trametre notícies a la família assabentant-los de la feliç arribada a Amèrica; el veure davant els seus ulls una terra promesa que brindava al viatger un refugi per a la vellesa en el seu poble natal, en justa recompensa a una llarga vida de negocis, plena de privacions, treballs i contratemps.

LA BARCELONETA

(De la pág. 19)

Corre el temps, i la uniformitat universal va esborrant òstintius peculiars a mesura que succeïa mil avantatges. Els paisos arriben a assimilar-se entre sí tant que ben aviat es farà impossible de desllindar-los, i les races es confonen al punt de no trigar a compondre una barrejada raça única. Al present es manifesta, doncs, quelcom rar i preciós l'individu o el lloc apart, el valor

sentimental d'allò que roman invariable prop del que evoluciona continuament segons les necessitats i els gustos del moment. Per això ens commouen els tipus aldeans, els hàbit rurals i els aspectes pobletans de la Barceloneta, aldea de pescadors en la cosmopolita Barcelona.

German GOMEZ DE LA MATA.

SETMANA SANTA

(De la pág. 11)

Després ve la processó. La processó de Divendres Sant és, per tots els pobles i poblets de la nostra terra, la màxima manifestació del misteri de la crucificació. És el dia en que es segueixen les capelles dels calvaris, d'aquesta mena de llocs gairebé sempre deserts durant tot l'any i que sols s'animen per veure entrar la imatge santa i de la corrua d'embestats que arrosseguen cadenes en senyal de penitència.

I després, el dia de Glòria. Aquest dissabte ja abans que arribi, té guanyat allò que pot donar-li la més corprenedora de les evocacions. En aquest dia va ressuscitar Aquell que té la humanitat com a filla predilecta.

Parqua Florida, al dia següent. Dejunis i d'altres privacions per al cos són acabades. Les festes que es celebren a l'entorn d'aquesta diada ja solen ésser alguna cosa més que una celebració religiosa: són l'esclat angular de l'estiu que s'insinua.

CRONIQUE BARCELONINES

(De la pág. 23)

Els balls de societat mantenen encara una mica la seva brillantor, i és que el jovent en tot temps ha sabut trovar la manera de divertir-se.

□ □ □

De fa un grapat d'anys sembla de consuetut que la final del campionat de futbol de Catalunya se l'hagin de disputar els clubs Barcelona i Espanyol.

Ara que allò dels *eternos rivales* ja no té, ni els esportius li donen, la importància que quatre o cinc anys enrera només, tenien dintre de l'afició esportiva.

Des que s'ha implantat el professionalisme, sembla que hom comenci a desconfiar de la sinceritat de propòsits dels jugadors de futbol i de les juntes directives dels diferents clubs.

Aques any la final l'ha guanyada el Barcelona per tres goals a dos, en un partit interessant i mogut.

□ □ □

Amb l'expulsió dels jesuïtes decretada pel govern espanyol han quedat en vaga alguns edificis importants on fins ara hi havien tingut la seva residència, i alguns dels quals han anat a parar a mans de l'Ajuntament, qui pensa habilitar-los per escoles.

Un dels edificis més aptes és el que està situat a Sarrià, on poes canvis hi caldria per continuar amb llurs tasques.

BANUS QUICK LUNCH COMPANY

333 - LAVALLE - 333

Restaurant nord-american de gran rapidesa

NO S'ADMETEN PROPINES

NO ES COBRA COBERT

És una nova creació de la vida econòmica i moderna

ÚNIC EN EL SEU GÈNERE A SUD-AMÉRICA

AMB CAPACITAT PER ATENDRE 1500 PERSONES PER HORA

Brinda dinars i sopars selectes i abundants amb menús des de 60 centaus i un servei extra-ràpid, fàcil i correcte, sense esperes mortificants, de manera que en 10 minuts Vd. pot dinar o sopar amb tota comoditat i dintre d'una distingida atmósfera. És digna de conèixer-se aquesta nova institució de la gran ciutat

**Especial servei de te, des de les 15 a les 18
hores, amb pasteleria elaborada a la casa.**

NO S'ADMETEN PROPINES

NOTICIARI DE CATALUNYA

Avinyó

Una vertadera festa en tots conceptes ha estat aquest any la de St. Antoni. Des de molts anys que no s'havia celebrat amb tanta solemnitat com en guany.

Hi hagué benedicció i carreers d'animals amb valuosos premis per als guanyadors. A la tarda hi hagué concert al Cafè Independent, i a la tarda i a la nit balls en l'esmentat Cafè i al de J. Herms.

Per amenitzar els actes fou contractada l'orquestra "L'Aïllança" de Prats de Lluçanès.

Arbós

Han començat ja les obres per a la instal·lació d'un taller per a la confecció d'impermeables i annexos en el local de l'avinguda Mossèn Cinto Verdaguier, al costat mateix de l'estació del ferrocarril.

Hom diu que molt aviat començarà a funcionar, donant treball a moltes dones, ço que serà una font més de vida per a la vila.

Balaguer

El Sindicat Agrícola celebrà junta general, i entre altres assumptes es posà a discussió si havia de canviar-se la data en la qual es celebren anualment les festes del Sant Crist, i per 48 vots contra 5 s'acordà informar a l'Ajuntament que segueixin celebrant-se els dies 9 i 10 de novembre de cada any.

Badalona

L'industrial senyor Parera ha fet un donatiu de 5.000 pessetes perquè siguin distribuïdes entre els caps de policia municipal i els guàrdies que intervingueren en la detenció dels lladres qua assaltaren la seva fàbrica de perfumeria.

Capsanes

Ha estat inaugurada la font monumental que la Societat Aigües Potables ha bastit.

El projecte és obra del benemèrit capsalenc Sr. Abdó Barceló, mestre director de l'orfeó d'aquesta vila, i executat en pedra de Tarragona per l'artista senyor Josep Arana.

La millora és molt celebrada, car és una de les obres més estètiques de la vila.

Ulldemolins

Ja fa dies que es nota molta activitat de camions que transporten olives i oli procedent de la comarca Les Garrigues cap a Reus. Sabem que el Sindicat de Granadella ha venut 120.000 quilos d'oli vell al senyor Pau Gassull, de Reus.

Al nostre poble, les fàbriques d'oli des de any nou treballen amb molta activitat. S'han pagat olives fins a 26 pessetes i el mercat segueix sostingut.

En vi-s'opera poc; tan sols algun camió d'Urgell en pren unes quantes càrregues a 36 i 37 pessetes.

Les ametlles que queden es paguen a 36 pessetes quartera, el llarguet, i a 25, el comú.

Canet de Mar

L'Ajuntament està ultimant els tràmits necessaris prop d'una entitat financiera de Barcelona a l'objecte de fer un emprèstit per la quantitat de 500.000 pessetes.

La finalitat d'aquest emprèstit obeeix a la construcció d'un Grup Escolar i d'una Plaça-Mercat.

Davant d'aquest afer, el gremi de botiguers celebrà una reunió per discutir la conveniència de l'amplacament de la dita plaça-mercat.

Castellar

La Junta de l'Orfeó Castellarenc ha publicat un manifest on expressa la vida raquítica que pateix aquest organisme a causa de l'apatia del nostre poble envers tot allò que enlaira l'esperit cívic i fent una crida a la bona voluntat de tothom.

L'Esbart Teatral posà en escena "L'endemà de bodes", de Pous i Pagès. La vetllada fini amb un escollit concert a càrreg de l'Orfeó Castellarenc, sota la direcció del mestre Tomàs.

Cervià

Sembla que aviat serà un fet la construcció d'un camí que va de l'estació del carril a la població de Vinaixa i que és el punt d'enllaç que uneix les carreteres de Cervià i Pobla de Cèrvols amb la de Barcelona a Lleida.

Aquesta millora afecta també a Albi i Vilosell.

Cervera

Ha aparegut el primer número del setmanari *Avant*, el qual és redactat per uns quants joves catòlics de la nostra ciutat.

L'Ajuntament ha començat la plantació d'arbres. Té el propòsit de plantar-ne 600 per les rodalies i carreteres.

També ja funciona la bàscula nova que l'Ajuntament ha fet col·locar a la nostra ciutat.

Campdevàrol

Ens ha visitat l'Orfeó de Ripoll, amb el seu nombrós estol de cantaires.

Malgrat el poc temps de la

seva reorganització, el jove director senyor Vilamanà ens el presentà amb una disciplina i justesa, que li valgueren llargs aplaudiments tant a la plaça com en el concert que donà.

Això ha despertat un lloable esperit d'emulació i ja la societat La Sempreviva ha llançat al públic unes fulles-proclames en les quals manifesta el propòsit d'organitzar un orfeó.

A tal efecte fa una crida a tots el cantaires d'ambdós sexes per que s'allistin a les seves rengleres i poder portar a cap aquesta obra cultural.

Falset

El Celler Cooperatiu del Sindicat Agrícola ha venut tota la collita de vi a 40 pessetes càrrega de 120 litres, i la mistela a 80 pessetes, a la casa Violet de Thuir (Rosselló).

Girona

L'Estat ha subvencionat amb 20.000 pessetes l'Ajuntament de Sant Jordi Desvalls per començar les obres de les noves escoles municipals.

Per la Direcció General de Primera Ensenyança han estat rectificades les ordres de creació definitiva de les escoles graduades d'Olot i Port-Bou, les quals han quedat definitivament redactades així:

L'escola graduada de nenes d'Olot constarà de sis seccions a base de tres unitàries; es crearan tres noves seccions i una per a la Directiva, en lloc d'ésser a base de quatre unitàries.

L'escola graduada de nens a Port-Bou constarà de quatre seccions; s'ampliarà en una secció la ja existent, en comptes de crear-se una secció a base de dues unitàries com es consigna.

La Comissió de la Generalitat a proposta del jurat qualificador ha concedit un premi de mil pessetes al notable escriptor senyor Carles Rahola pel seu treball de biografia històrica d'alguns prohoms de les nostres comarques en el segle XIX que es distingiren en la defensa dels ideals de llibertat, titulat "Heróis de la llibertat".

L'autor ha promès aportar a l'obra noves dades i documents a mesura que s'imprimeixi.

Ha estat clausurada amb una conferència a càrreg del publicista gironí senyor Ignasi Rodríguez Grahit la exposició de pintures del notable artista A. Ros i Güell a l'Ateneu.

El Ministeri del Treball ha acordat subvencionar als obrers següents, pares de famílies nombroses:

Martí Juantina, d'Anglès; Segimon Rodrigo, d'Arbúcies;

Joan Cos, de Batet; Lluís Soler, de Beguda; Ramon Pérez, Sant Miquel de Cladells, i Mateu Gubert, de Ripoll, tots ells pares de vuit fills.

Francesc Codina, de Batet; Francesc Vergés, de Beguda; Trinitat Matas, de Blanes; Magí Masmiquel, de Brunyola; Pere Canaleta, de Sant Miquel de Cladells; Jaume Tarré, d'Olot; Maria Bartrina, d'Olot, i Josep Valls, de Sant Miquel de Cladells; pares de nou fills.

Camil Sementé, de Figueres, i Pere Riera, d'Osor, pares de deu fills.

Martí Vilar, de la Vall de Vianya, pare d'onze fills.

S'han creat, provisionalment, les següents escoles en aquesta província: Colomé, una de nenes; La Cellera, una de nenes; una de mixta al barri del Pasteral; una de nenes a St. Martí Vell; una de mixta a Palau Sabardera, i una de nens a Vilòvi d'Onyar.

Hostalrich

La construcció del nou cementiri ha estat adjudicada al senyor Josep Martí, per ésser el seu el millor plec de condicions.

Hom ha tingut ocasió d'admirar els plànols d'aquesta nova construcció que tant necessitava la nostra vila i podem dir que és un encert d'arquitectura per la seva ornamentació i distribució.

La societat Praetorium celebrà una funció teatral representant el drma "La fosca", desenvolupant-se correctament.

El mateix quadro d'aficionats actuarà a Cardedeu, on representarà "Porcells i garrinets", sota la direcció del doctor Bascompte.

Jorba

Rebérem la visita del grup d'aficionats d'Odena els quals posaren en escena al teatre del Centre Jorbenc "L'hostal de la Glòria", "La torre dels sustos" i "En Pau de les calces curtes". Obtingueren un franc èxit.

Mollerusa

La neu ha assolit en aquesta comarca proporcions extraordinàries. Ha nevut tres dies i mig quasi sense interrupció. El gruix de la neu ha pasat de 65 centímetres. Mai ningú no havia vist ací una cosa semblant.

El tren de Mollerusa a Balaguer va tenir de suspendre la sortida a causa de tanta neu.

El fred ha estat intensíssim, havent marcat el termímetre 5 graus sota zero.

Mataró

La Junta Directiva de l'Associació de la Premsa d'aquesta ciutat ha quedat formada així:

President, Marçal Trilla; vicepresident, Jaume Font; secretari, Francesc Escarpenter; vice-secretari, Joan A. Calbo; tresorer, Manuel Majó; vocals, Vicenç Borràs i Miquel Brullet.

Manlleu

S'ha format un centre excursionista a la nostra vila a semblança dels que funcionen arreu de Catalunya.

La primera excursió, en la que hi prengué part un vol de minyons, tingué lloc a la Vola i Cabrera, tornant-ne tots molt satisfets.

Malgrat

El moviment demogràfic d'aquesta població durant 1931 ha estat com segueix:

Naixements, 87 (nois, 38, i noies, 49). Any anterior, 111.

Matrimonis, 28; l'any anterior, 35.

Defuncions, 80 (homes, 25; dones, 22; nois, 7, i noies, 6). Any anterior, 82.

A favor de l'augment de la població, 27. L'any anterior fou de 29.

Manresa

Acaba de fundar-se a aquesta ciutat el "Club Muntanyenc Manresà", dedicat al desenrotllament de l'estudi de la muntanya catalana i a l'esport de l'esquí. La zona d'acció del nou club serà, especialment, les conques del Llobregat i Cardener.

La seva finalitat particular és l'afició a l'estudi dels esports muntanyencs amb el desenrotllament dels serveis públics a l'alta muntanya, i la naturalitat entre els seus afiliats.

□ □

Es troben molt avançats els treballs d'allargament del carrer del Cós. Resulta d'una magnífica perspectiva i d'un caient molt ciutadà.

□ □

El batalló de Caçadors de Muntanya núm. 3, el qual els darrers disturbis el portaren a les comarques de l'Alt Llobregat i Cardener, ha tornat al seu destí a Girona.

□ □

Per tal de tractar de la repoblació forestal de la muntanya de Puigterrà, s'ha celebrat una entrevista a la Ponència del Servei Forestal de la Generalitat entre el president de la Comissió de Foment, senyor F. Marcet, i l'enginyer tècnic senyor Iraola.

Vertaderament interessat el Servei Forestal de la Generalitat per la sollicitud de l'Ajuntament de Manresa, oferí tota mena de falcitats per a dur a terme el projecte de convertir aquesta muntanya en un parc.

Torna a fer un fred intensíssim. Aquests dies hen tingut temperatures molt baixes; de 4 6 i 7 graus sota zero.

Olot

La comissió delegada a Girona del govern de la Generalitat ha acordat fer efectiva la subvenció de 10.000 pessetes per a les obres de l'Escola d'Arts i Oficis d'aquesta ciutat.

□ □

La novella publicació d'arts, literatura i política *Oreig*, ha fet una crida a totes les entitats olotines per a tornar novament a la vida d'expansió cultural que en altre temps tant personificà les joventuts de les nostres contrades.

L'esmentat periòdic *Oreig* ha començat la publicació d'una de les interessants conferències que donà mossèn Frederic M. Albanell a la sala de sessions de l'Ajuntament i que versaren sobre "Els olotins en la Història de Catalunya", per cert molt documentades i de gran utilitat per a la història local.

□ □

Ha caigut prop de dos pams de neu en aquestes contrades. El paisatge és d'una gran bellesa i són molts el que surten a contemplar-lo.

Oliana

Dies enrera varen estar ací uns caçadors del Pla de Barcelona per donar una batuda als porcs senglars que hi ha en gran nombre pels boscos dels encontorns. Després de dos dies de cacera, en varen poder matar un que pesava 70 kilos.

Puigcerdà

Aquest any, el gremi de carreters ha celebrat la festa del seu patró amb gran brillantor.

Hi ha hagut ofici solemne, benedicció dels animals, els tradicionals Tres Toms, concerts, saraus, i funció teatral al Casino Ceretà.

Tots aquests actes foren amenitzats per la banda Martí, de Barcelona, contractada pel gremi; desenvolupant-se molt bé.

Premià de Mar

Diumenge passat fou inaugurat oficialment a l'escola de la Casa de la Vila el curs de llengua catalana.

Assistiren a l'acte les autoritats populars i l'illustre filòleg Pompeu Fabra.

Mestre Fabra glossà amb un bell i interessant parlament el significat del curs, i fou xarrosament aplaudit pel públic.

Palafrugell

Malgrat haver estat suprimida per l'Ajuntament la subvenció per a les funcions religioses en honor de Sant Sebastià, l'ofici celebrat a l'ermita d'aquest sant, situada en un dels

llocs més bells de la nostra Costa Brava, es va veure concorregudíssim i es palesà la devoció que per Sant Sebastià senten els palafrugellencs.

Rubí

La festa de Sant Antoni fou celebrada a la nostra vila amb un èxit brillantíssim en tots els actes.

Al matí fou feta la passada amb el porc amb què s'acostuma obsequiar els protectors de la festa. Seguí un solemne ofici amb sermó.

A las dues de la tarda s'efectuà la benedicció dels animals amb el pendonista i cordonistes cavalcant guarnits cavalls i una corrua d'animals i carros que, acompanyats de la xaranga, feren la passada pel poble.

Les ballades i concerts efectuats tarda i nit a la Cambra Agrícola Oficial, assoliren gran animació.

Durant els festeigs es consumí gran quantitat de les típiques coques.

Reus

Ha estat inaugurada al Centre de Lectura una interessant exposició d'aquarel·les originals del pintor reusenc senyor A. Fuster Banús.

També el caricaturista Bon, que ha deixat aquesta ciutat després d'un llarg sojorn, prepara una exposició de caricatures per a dintre de poc.

Aiximateix, formant part dels diversos actes que en homenatge a Santiago Russinyol s'han celebrat a la nostra ciutat, hi ha instal·lada al Centre de Lectura una exposició d'obres del cèlebre pintor.

Salt

S'han començat els treballs de construcció d'una part de la xarxa de clavegueres. Aquests treballs han estat subvencionats per l'Estat amb 25.000 pessetes, puix que se'ls ha donat la finalitat de remeiar la crisi que començava a sentir-se.

Sabadell

El dia 15 de febrer es compliren cinquanta anys que el nostre primer centre bancari obrí les seves oficines; era l'any 1882. Com a curiositat, direm que als tretze dies de treball ja havia fet operacions per més de 700.000 pessetes.

No sabem si aquesta dada del cinquantenari del Banc de Sabadell passarà o no desapercibuda per la ciutat, a l'enfortiment de la qual tant ha contribuït el nostre Banc local.

□ □

Sembla que ja és un fet la construcció d'una aeroport a la nostra ciutat.

Les gestions que es venen realitzant per a portar-lo a terme van per bon camí.

Tarragona

El pare Rodés, ha visitat el governador, amb el qual ha tingut una llarga conferència. Es creu que han parlat de la situació de l'Observatori de l'Ebre.

Respecte a aquest afer, s'ha dit, sense haver-hi cap certesa, que els aparells de l'Observatori pertanyien a la casa venedora, ja que encara no s'havia satisfet el seu preu. Sembla que no és així.

El P. Rodés ha rebut oferiments per anar a exercir la seva missió científica a l'Observatori de Berlin i a algun de França; però ell preferiria continuar al de l'Ebre, cas que el govern no hi trobi dificultat.

Es dona el cas que, segons escriptura formalitzada l'any 1900 davant de notari, l'Observatori no pertany als jesuïtes, sinó que està regentat per un Patronat del qual formen part la Mitra i altres persones. En aquella escriptura es fa constar que en cas de qualsevol contingència l'Observatori passarà al Bisbat.

Tot això va exposar-ho el savi jesuïta al governador. Aquest va dir al periodistes que era d'esperar que es trobaria una fórmula per tal d'evitar que el preclar home de ciència hagués de sortir d'Espanya, sinó que pogués continuar la seva important missió a la nostra terra.

Es a la venda l'*Història Nacional de Catalunya*, per Antoni Rovira i Virgili.

Aquesta obra forma un conjunt de sis volums magníficament relligats, dels quals se n'han publicat ja quatre.

Preu de cada volum, al comptat 20 \$ m/n.

També tenim en venda les traduccions al castellà de les següents obres d'autors catalans, fa poc publicades:

Fanny (novella), per

Carles Soldevila .... \$ 2.50

All i salobre (novella),

per Josep M. de Sagarra. .... " 2.—

Vida de Manolo, per Josep Pla. .... " 2.—

Per Castella endins, per

Pere Corominas .... " 2.—

I moltes d'altres obres d'autors catalans o que fan referència

als homes i coses de

Catalunya

Totes aquestes obres podeu demanar-les a l'administració de

CATALUNYA

Alsina 429, Buenos Aires

Feu-vos subscriptors de les publicacions de Catalunya:

La Vanguardia .... trim. \$ 6

Solidaridad Obrera . . . " 6

L'Esquella de la Torratxa . . . . . " 2

La Campana de Gràcia . . . . . " 1

Corresponsal: J. M. Castro Rey

Loria 778. U. T. Mayo 7780

CATALUNYA

Magazine català de caràcter informatiu, literari i artístic; sortirà una vegada cada mes.

Pretenem que entri i sigui indispensable a totes les llars catalanes d'Amèrica; per això creiem que no ens mancarà la cooperació de tot bon català que vulgui que les coses de la nostra terra siguin estimades pel que es mereixen.

Feu-vos-en subscriptors i contribuïu a portar-nos-en d'altres; d'aquesta manera en ajudarem a fer que CATALUNYA sigui sempre una revista que faci honor a la nostra collectivitat.

Preu de subscripció: 5 PESSOS L'ANY; ARREU.

Trieu i remeneu

Per als argentins	San Martín
Per als protestants	Martín Lutero
Per animar	¡Arriba Martín!
Per als gauxos	Martín Fierro
Per a la fi dels porcs	San Martín
Per a saber si plourà	Martín Gil
Per als cándits	Martín - gala
Per als casadors	Martín - eta
Per als sarauistes	Martín Pescador
Per bons fotogravats.	R. Martín

Chacabuco 334 - U.T. 33, 2660.

Confiteria "CONDAL"

DE

RAMONEDA i CAPDEVILA

SETMANA SANTA

Gran assortiment d'Empanades de Vigília
40 CLASSES VARIADES

DIUMENGE DE PASQUA

Immens assortiment de Mones a l'estil nostre

Bdo. Irigoyen 1170

U. T. 3006 B. Orden

L'HORA CATALANA

Estació L. S. 2

(RÀDIO PRIETO)

TOTS EL DIUMENGES DE 12 A 13 HORES
Catalans: Escolteu-la i feu-vos afiliats.

Escriviu a BRASIL 441, dpt. 3
BUENOS AIRES

LLIBRES D'ART JAUME CASES

Acoyte 83

Representant de

U. T. 60, 8151

L'INSTITUT GRÀFIC OLIVA DE VILANOVA

LLIBRE DEL ROSARI

EL GRAN TEATRO DEL LICEO DE BARCELONA
LAS HOGUERAS DE CASTILLA

Novetat:

COSTUMS DE CATALUNYA

Esplèndides Edicions de Gran Luxe
per a Bibliòfils

E. Campllonch

ARQUITECTE

Projectes i construccions

CHACABUCO 409

U. T. 37, Rivadavia 8779

BUENOS AIRES

Dr. RAMON MARTÍ

Profesor Suplent de la Facultat

ODONTÒLEG

Consulta de 14 a 18

ESMERALDA 83, 2.º pis

U. T. 38, Mayo 2261

CONFITERIES

"Oms"

CERRITO 148
U. T. 88, MAYO 4561
C. T. CENTRAL 2918

Bmé. MITRE 2248
U. T. 47, CUYO 0009
C. T. CENTRAL 2919

SARMIENTO 850
U. T. 85, LIBERTAD 1572
C. T. CENTRAL 2920

NOVA SUCURSAL A BELGRANO: Juramento 2380 - U. T. 52-Belgrano 0450

SETMANA SANTA

Gran assortit d'Empanades de VIGILIA   Bunyols de L'Emporda

PASQUA

Mones de totes classes a l'estil de Barcelona

Visiteu lá exposició de **MONES** d'els nostres estableciments.

Brindeu amb XAMPANY CODORNIU, MALVASIA DE SITGES
MOSCATELL i VINS d'ALELLA

FONTANA LTDA.

FÀBRICA DE
EXTRACTE DE
QUEBRATXO

BUENOS AIRES